

POMPEU CREHUET

LA FAMILIA
ROCAMORA

Quatre actes

15.
BARCELONA
6-setembre-1924.

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

POMPEU CREHUET

a família
Rocamora

Drama en quatre jornades

BARCELONA
Administració · Direcció:
LLIBRERIA ITALIANA
Rbla. Catalunya, 125.

PERSONATGES

<i>Ignasi Rocamora</i>	Sr. Borrà
<i>Gumersinda</i>	Sra. Clér
<i>Esperanseta</i>	Srta. Va
<i>Albert</i>	Sr. Galce
<i>Montserrat</i>	Sra. Ferr
<i>Claudi</i>	Sr. Vinya
<i>Serafi Boladeres</i>	» Ayme
<i>Camila</i>	Sra. Parr
<i>Josep Puig</i>	Sr. Daroc
<i>Tomasa.</i>	Sra. Fau
<i>Rafel.</i>	Sr. Vives
<i>L'empresari</i>	» Martí
<i>Jordi</i>	» Nolla
<i>El mestre.</i>	» Mer
<i>L'apotecari</i>	» Capde
<i>Quimet</i>	» Santa
<i>Balbina.</i>	Srta. Pers
<i>El traspunt</i>	N. N.
<i>Minyona de servei.</i>	Srta. Cas

Aquesta obra va representar-se per primera vegada al Teatre Català (Romea) la nit del 20 de janer de 1909.

PRIMERA JORNADA

a casa pairal dels Rocamora.
ran cambra d'aspecte conventual, decorada amb molt gust i riquesa.

—la dreta, primer terme (dreta i esquerra les de l'actor),
aurà l'escala que va fins a les habitacions del primer
A segon terme, el piano arrambat a la paret. I a ter-
terme, porta que comunica amb el despatx. Davant
d'esta porta hi haurà una tauleta voltada dels mobles
convinguin.

l'esquerra, primer terme, porta que dóna al menjador.
egon terme, un rellotge de paret de caixa. I a tercer
e una altra porta que va a les restants habitacions.
El fons hi haurà el rebedor. És veu, a darrer terme,
rada de la casa.

menjades per les parets, unes quantes pintures d'afi-
at.

om al vespre d'un dia d'hivern i el llum és encès.
acció, en una vila important de Catalunya.

*(L'Esperanseta, 18 anys, estudia el pinxo. Pausa. Es
sent la campaneta de la porta. La minyona va a obrir.
Entra en Claudi, 30 anys.)*

UDI.—Bona senyal! Bona senyal! *(La minyona es re-
tira.)*

ERANSETA.—Ah, és vostè, Claudi? Entri, entri...

UDI.—I jo que venia pensant trobar-los tristos i cap-
ficats!

ERANSETA.—No ha estat res, gràcies a Déu, el que ens
temem del papà!

UDI.—Oh, ja m'ho he pensat desseguida, Esperanseta,
veient-la tant aplicada i estudiosa... Justament vostè,
que per qualsevol cosa es neguiteja!

ERANSETA.—No ha estat res, gràcies a Déu! Avui, tot
dinant, el papà s'ha disgustat amb l'Albert. Després a
mitja tarda, s'ha trobat una mica malament... I res,
la mamà, que ja es veia apropr la malaltia, no ha parat
fins enviar la minyona a casa de vostè!

UDI.—Ben fet; divinament... Donya Gumersinda és la
prudència en persona... El que sento és que hauré fet
un xiquet tard...

ERANSETA.—No s'hi capfiqui!

- CLAUDI.—Hi ha tants malalts en aquest temps! Fins i tot en tornar a casa, acabada la visita, no m'he assabentat de l'avís de vostès... Sinó, ja hauria vingut desseguit.
- ESPERANSETA.—Gràcies. (*Pausa. Per dir alguna cosa més*)
dir, que... hi ha moltes malalties, al poble?
- CLAUDI.—No me'n parli! Si em passos els dies de porta en porta, entre gemecs i angúnies!
- ESPERANSETA.—Ja el planyo, pobre Claudi!
- CLAUDI.—I el que fa més pena de tot això, és pensar que un es mata treballant per arribar a la vellesa sense tenir un passament ni per poder viure uns quantes dies allò que se'n diu amb l'esquena dreta.
- ESPERANSETA (*rient*).—Ai, Claudi! Trobo que no li falta tant jove i fort, parlar de la vellesa!
- CLAUDI.—El temps passa, Esperanseta. I desenganyi's que el temps gú viu d'illusions...
- ESPERANSETA (*reflexiva*).—Es ben diferent del meu germà...
vostè!
- CLAUDI.—De l'Albert? Ui! Som com la nit i el dia...
si'm el favor de fixar-s'hi!...
- ESPERANSETA.—Ai, ai! Té una pila de cabells blancs!
- CLAUDI.—I el seu germà els té negres: tots ben negre i vigorositat? Veli aquí perquè no ens assemblem gota. (*Ignasi, 60 anys, venint del despatx.*)
- IGNASI.—Oh, en Claudi!
- CLAUDI.—Estimat senyor Ignasi!
- IGNASI.—Vostè ja es creia trobar-me tot decandit i tallat...
lós... Doncs no senyor: aquí em té ferm i robust com un roure! N'hi ha per anys de l'Ignasi Rocamora...
n'hi ha per anys, gràcies a Déu!
- CLAUDI.—Com m'agrada sentir-lo parlar així!
- IGNASI.—I com m'agrada de parlar-hi! Vostè no ho pot fer...
com m'agrada! Jo sóc dels que no es poden morir sense
meva missió...
- CLAUDI.—Vostè ja l'ha complerta, home!...
- IGNASI.—Jo sí que l'he complerta! Però i els que vénen després?
prés? Ai, que de vegades em sembla sentir cruixir els
fonaments d'aquesta casa i m'esgarrifo tot! El fill...
fill... Vostè ja sap com és l'Albert...
- CLAUDI.—Realment és un xicot molt original...
- IGNASI.—No sembla descendent dels Rocamora, jo l'he conegut...
ro!... On és aquella seriositat, aquella prudència i la
creció, patrimoni de la nostra casa?
- CLAUDI.—De vegades els pocs anys... Ara ho estàvem discutint
amb l'Esperanseta.
- IGNASI.—Ella rai! Ella sí que és una bona noia, pobre!
(*Amoixant-la.*)
- ESPERANSETA.—Papà...
- IGNASI.—Però l'Albert...
- ESPERANSETA.—Papà...

IGNASI.—No me'l defensis, filla, després del què ha passat avui!

ESPERANSETA.—Es que en Claudi...

IGNASI.—El considero com si fos de la família.

CLAUDI.—Moltes gràcies...

ESPERANSETA.—No volia dir això, papà...

IGNASI.—Ell participa de les nostres idees i té els nostres mateixos sentiments... Vull que sàpiga, doncs, el meu dolor de tenir un fill així, i vull que conegui també la meva resolució ferma i enèrgica d'esmenar-li el caràcter, costi el que costi!

CLAUDI.—I jo, senyor Ignasi, aprovo el seu intent honrat. Compti amb mi en tot el que pugui servir-lo...

IGNASI.—De tot cor l'hi agraeixo!... I ara, prou!... Ara prou... Que aquesta ovella espantadissa ja començava a tremolar i no voldria que vostè, que ha vingut per auxiliar-me a mi, hagués d'acabar auxiliant-la a ella... Anem, anem cap al menjador, que em farà companyia una estoneta...

CLAUDI.—Trempat com sempre!

IGNASI.—I ara més que mai!

(Desapareixen cap al menjador. Esperanseta queda seguint dolçament amb els ulls a Claudi. Després, poc a poc, es dirigeix al piano i s'asseu, tota pensativa. Ve la Gumersinda, 50 anys, de les habitacions interiors, tota encongida i neguitosa.)

GUMERSINDA.—Esperança... Esperanseta... Filla... *(La noia no la sent, i segueix abstreta. La Gumersinda se li acosta i posant-li una mà a l'espatlla, afegeix :)* Que no em sents, Esperanseta?

ESPERANETA *(sobtada)*.—Mamà... m'has espantat!...

GUMERSINDA *(amb afany)*.—No ha tornat pas?

ESPERANSETA.—Qui?

GUMERSINDA.—L'Albert.

ESPERANSETA.—No... No l'he vist encara...

GUMERSINDA.—Des del migdia que no l'hem vist enlloc!... Des del migdia!

ESPERANETA.—Altres vegades ha passat igual i no t'havies posat tant nerviosa...

GUMERSINDA.—Es que avui és diferent dels altres dies, filla... Avui l'Albert s'ha barallat amb el seu pare... Avui s'han dit unes coses!... Reina Santíssima!...

ESPERANSETA.—Mamà... Però, mamà... No n'hi ha per tant!

GUMERSINDA.—Es molt bo l'Ignasi... Tot ho feia a fi de bé i el meu fill no ho ha sabut comprendre.

ESPERANSETA.—Tantmateix, per xò, l'ha renyat un xiquet massa!...

GUMERSINDA.—Es que l'Albert té un gènit!

ESPERANSETA.—No diguis! Que el papà encara el gunaya!

GUMERSINDA.—Però és el pare, filleta! I Nostre Senyor, en

el quart manament, disposa estimar-los i respectar-los sempre els pares... Que ells com ningú coneixen e que convé als fillets de la seva vida!

ESPERANSETA.—Mamà... No sé què dir-te... Tu ets molt bona i...

ESPERANSETA.—Sí, tots en som de bons! Sí, tots en som Esperanseta!... I doncs, per què passen aquestes coses?

ESPERANSETA.—Es que l'Albert...

GUMERSINDA.—Que pinti, ja que tant li agrada!... Ja sé que l'Ignasi no ho veu amb bons ulls això... Ell voldria que el noi fos més quiet i reposat; que es cuidés de l'administració de les finques com pertoca a un hereu de casa bona... I potser té raó l'Ignasi, ves!

ESPERANSETA.—Però l'Albert no hi ha nascut per això, mamà, ell ja ho diu sempre... Ell mira més enlaire.

GUMERSINDA.—Bé... doncs que hi miri! Que fassi el que vulgui... Però, veus? el del festeig amb la Montserrat si que trobo que s'ho hauria de deixar córrer l'Albert..

ESPERANSETA.—I per què? No és una bona noia?

GUMERSINDA.—Bé m'ho penso, bé m'ho penso... Encara que el que ahir va fer de sortir pels afores del poble tota sola amb l'Albert, què vols que et digui! Es una acció una mica sospitosa...

ESPERANSETA.—Tot el que vulguis. Però no hi sé veure motiu per pendre-s'ho tant a la valenta com s'ho ha pres el papà... Al cap-d'avall ells volen casarse! No desitgen res més!

GUMERSINDA.—Com els defenses!... La Montserrat no convé a aquesta casa! Pensa que l'Albert és hereu d'un nom i una fortuna respectables i...

ESPERANSETA.—I la Montserrat és pobre, veritat? Ve't-aquí la suprema raó del papà!...

GUMERSINDA.—Esperanseta! Filla! I com parles avui? Ets ben injusta amb el papà!

ESPERANSETA.—Perdona'm, vaja!

GUMERSINDA.—La Montserrat, ja ho saps, és una noia que no té pare conegut...

ESPERANSETA.—I bé!

GUMERSINDA.—Santa innocència! Ni comprens el sentit de les paraules... Pensa que si aquesta noia es casava amb el teu germà, cauria damunt tots nosaltres la vergonya de la seva naixença que va ésser fora de la llei de Déu i de la llei dels homes... saps què vull dir, Esperanseta?

ESPERANSETA.—Sí... Sí... Però com és que l'Albert no se'n preocupa gens d'aquestes coses i diu que tot són escuses?

GUMERSINDA.—Escuses? I per què, Mare de Déu? Es un infant l'Albert; és un infant com tu mateixa, ve't aquí! Sort, sort que l'Ignasi vetlla per tots nosaltres! Que aquest món, filla meva, està ple de perills, i ai d'aquell

que és prou orgullós per no desconfiar mai de les seves forces! Nostre Senyor així mateix ho ensenya! (*Es sent trucar a la porta.*)

ESPERANSETA.—Han trucat... (*Anant a obrir.*)

GUMERSINDA.—No és l'Albert...

ESPERANSETA.—I doncs, qui vols que sigui?

GUMERSINDA.—No és l'Albert, et dic jo! Prou que el conec, quan arriba. (*L'Esperanseta ha obert la porta i apareixen Serafí, 80 anys, i la Camila, 45 anys, de brasset.*)

SERAFÍ (*entrant*).—Passa, Camila, que estic enlluernat... És un escàndol tenir els carrers tant a les fosques.

CAMILA (*guiant-lo*).—Dongui'm la mà, don Serafí...

SERAFÍ (*deixant-se aconduir i anant a les palpentes*).—Magnífic!...

ESPERANSETA.—Feliços ulls que els poden veure!

SERAFÍ.—Feliços els meus quan et veuran, Esperanseta!

CAMILA.—Don Serafí...

SERAFÍ.—Camila...

CAMILA.—Vol fer el favor... (*Treient-li l'abric*). Després, en sortir, es costiparia.

SERAFÍ.—Molt bé...

CAMILA.—Poc a poquet... (*I després afegeix pel mocador de seda que porta al coll*). El mocador...

SERAFÍ (*content*).—I res més? Etxem!

CAMILA.—Jesús!... Veu? Ja s'ha refredat. Tingui compte amb les corrents d'aire.

SERAFÍ.—Divinament, Camila. Ets la discreció amb fal·lilles.

GUMERSINDA.—Com me n'alegro de que hagi vingut! Tots l'enyoràvem...

SERAFÍ.—Ah, sou vós, Gumersinda? No me n'havia adonat. Aquesta vista, aquesta vista que s'escursa! Dispenseu-me...

CAMILA.—Sí, sí; dispensi'l. Està molt delicat, don Serafí...

GUMERSINDA.—Vostè ja ens tenia oblidats, amic Boladeres.

SERAFÍ.—Molt al contrari! Sinó que fa uns quants dies que tinc molta feina a la Notaria i ja ho veieu! Amb tot el sentiment de la meva ànima he hagut de prescindir de l'estona de tertúlia que solíem fer abans de sopar i que m'era mitja vida... Primer és l'obligació, Gumersinda. «Dura lex, sed lex», com diu la màxima.

CAMILA.—Don Serafí...

SERAFÍ.—Camila...

CAMILA.—Jo me n'hauré d'anar... A quina hora vol que torni a recullir-lo?...

SERAFÍ.—Tu mateixa, bona minyona, tu mateixa. El que fassis, estarà per ben fet... Etxem!

CAMILA.—Jesús!... Bona nit tinguin!

GUMERSINDA.—Fins després, Camila...

CAMILA (*a Esperanseta que surt al rebedor per acompanyar-la*.—No es molesti...

ESPERANSETA.—Estigui bona! (*Se'n va la Camila i Esperanseta torna a la sala.*)

SERAFÍ.—Val un imperi la Camila!

GUMERSINDA.—El tracta amb un respecte!

SERAFÍ.—No me'n parreu, Gumersinda, que n'estic esglaiat! Si quan em porta del braç per aquests carrers de Déu, sembla talment que dugui la Custòdia!... Cregueu que jo mateix em sento respectable!

ESPERANSETA.—Oh, i l'afecte amb que el cuida!

SERAFÍ.—Ja pots ben dir-ho, Esperanseta!... Ni la dona, que Déu l'hagi perdonada, sabia conèixer millor els secrets i ressorts de la meva naturalesa rampelluda... Ella sap el gruix de les robes que haig de vestir istiu i hivern per evitar-me frets i calorades. I quan em costipo, ella sap les aigües que haig de pendre per desvetllar-me les potències, si he perdut la gana, o per fer-me suar de valent, si és necessari... En fi, no moc un dit que ella no vigili, ni faig un estornut sense el seu «Jesús!» per torna, ni dono un pas sense la seva companyia... I si ja no sóc al cementiri a fer costat a la difunta, no ho dec al meu natural, delicat de mena, ni ho dec als metges, ignorants de naixensa; tot ho dec a la Camila i amb molta honra! Que ella ha estat la meva Providència!

GUMERSINDA.—Ja cal, doncs, que la conservi força anys.

SERAFÍ.—Per mi, tota la vida la tindria a casa. Però desgraciadament... ai, Gumersinda!

GUMERSINDA.—Què li passa?

SERAFÍ.—Que estic a punt de perdre la Camila! Ella és soltera i jo solter, pels efectes...

ESPERANSETA.—I bé, què té que veure?

SERAFÍ.—El món és fet així: tothom critica amb raó o sense raó. I la Camila i jo ja fa un quan temps que anem de boca en boca que és un fàstic... Ara mateix, venint cap aquí, la Camila me'n parlava... En parlava amb prudència, la xicota; però en parlava...

ESPERANSETA.—Aquestes coses s'haurien de despreciar!

SERAFÍ.—Oh, bé... em fas riure! Ella té els pares vius, encara. Per altra part, no necessita servir perquè em sospito que té un bon bossot arreconat. I jo, per la meva banda, exerceixo la fe pública... «Nihil prius fidæ», Esperanseta! Vull dir que poques coses hi ha tant delicades com la reputació d'un Notari que s'estimi i d'una donzella que es respecti.

GUMERSINDA.—Ja és un conflicte, ja...

SERAFÍ.—I diuen que la llengua no trenca ossos!... Pobre de mi, si la Camila em deixa! Ja us asseguro que quedo

- ben servit : sóc home a l'aigua! (*Vénen del menjador Ignasi i Claudi.*)
- NASI.—En Boladeres aquí?... Quina sorpresa! Ja et fèiem mort i enterrat!
- RAFI.—No corris tant ni cridis el mal temps ; que hi tinc mania... Com estem, Claudi?
- AUDI.—Anant fent... I vostè?
- RAFI.—Jo anant desfent-me.
- AUDI.—No digui! Que bé es conserva força!
- RAFI.—Adulador! Més es conserven les mònies i ningú els ho retreu!
- NASI.—Home! I ja te n'has recordat del camí que porta a casa?
- RAFI.—Tu en tens la culpa si no el faig més sovint!
- NASI.—Bé, girem full!
- RAFI.—I que no em retracto! Si m'enviessis el noi al despatx, com tens per obligació, no em trobaria tant agobiats de feina.
- NASI.—Girem full, repeteixo!
- RAFI.—Ignasi! Observo que tu no serviries per llegir un llibre que no et donés la raó! Girant full, girant full, arribaries al cap-d'avall sense haver-te fet càrrec de res.
- NASI.—Deixa't de bromes...
- RAFI.—No m'ofenguis, que parlo formalment!
- NASI.—I jo, com parlo? Et creus que són coses de riure tenir un fill com l'Albert?
- MERSINDA.—Per Déu, Ignasi!...
- NASI.—Si ja n'estic cansat de predicar-li que li convé com el pa que menja venir al teu despatx!... Demà que jo faltés, com s'ho faria per portar en ordre la casa sense cap rudiment de dret? No ho trobes?
- RAFI.—Ès evident... Ès clar...
- NASI.—Doncs ell m'escolta com si sentís ploure!
- MERSINDA.—Ignasi...
- NASI.—S'estima més perdre el temps darrera la pintura!
- RAFI.—No me'n parlis! Que les poques vegades que ha vingut a la Notaria, ha fet més ninots que lletres!... Dibuixa molt i molt depressa l'Albert! El meu paper de barba te'n sabria donar raó...
- NASI (*pels quadros de les parets*).—Si aquesta fos la nit de Sant Joan, ja et prometo que no faltaria llenya a la quitxalla. Totes aquestes penjarelles anirien al foc!
- MERSINDA.—Ignasi, home!
- NASI.—Sembles un borinot, tu també!... Callaràs d'una vegada?
- PERANSETA.—No s'enfadin!...
- MERSINDA.—Ès que en fas un xic massa, tantmateix. No són tant dolents com això, tampoc, aquests quadros... Recorda't del dia que va venir a veure'ls aquell

- pintor de Barcelona... En va fer molts elogis!... i
elogis!...
- IGNASI.—Vaja, ja som a les defenses i a les excuses
pegats i draps calents!...
- ESPERANSETA.—Papà... Tingues una mica de paciència
- IGNASI.—Tu també, Esperanseta?... Si l'Albert no ha
coltat els meus consells respecte a la pintura, és
vosaltres, per sota mà, li heu donat ales.
- GUMERSINDA.—No és pas cert... No és pas cert...
- IGNASI.—I què m'expliques!... I si l'Albert ha perdut
seny darrera de la Montserrat, volem dir-me a què
deu? A les vostres complacències!
- GUMERSINDA.—Reina Santíssima!
- IGNASI.—Si no hagués estat per vosaltres, la Montserrat
hauria posat mai els peus a aquesta casa.
- GUMERSINDA.—Ignasi! Ignasi!... Però recorda que no ha
entrat per res de mal aquí la Montserrat, sinó per
nar lliçó de piano a l'Esperanseta.
- IGNASI.—D'una cosa en ve l'altra. I d'aquelles solfes n'hi
vingut aquestes cançons.
- SERAFÍ.—Em vols permetre una pregunta?... Aquesta
Montserrat, no fóra pas la mestra nova?
- IGNASI.—La mateixa. La coneixes?
- SERAFÍ.—He parlat algun cop amb la seva mare... Què
dona més original, veritat Claudi?
- CLAUDI.—No me'n parli, que la conec de temps. De quan
jo estudiava a Barcelona!
- SERAFÍ.—Diuen que no té la història gaire neta.
- CLAUDI.—La Montserrat és filla natural...
- SERAFÍ.—«Oh tempora, oh mores!»
- CLAUDI.—Però deixant apart vides privades, la senyora M
dalena és tota una senyora!
- SERAFÍ.—Que bon profit li fassi! Que bon profit li fassi!
- CLAUDI.—Ella viu ben bé per força en aquest poble.
- SERAFÍ.—Ah, sí?
- CLAUDI.—S'hi està per la Montserrat. La noia és mestra
ha d'anar allà on li manen. La mare es sacrifica per
filla, però mai no li calla que deixi la carrera i així
podrien anar totes dues a viure a Barcelona...
- IGNASI.—I què farien allà? Morir-se de gana?
- CLAUDI.—No tant, no tant, don Ignasi. La tia de la M
serrat és modista de gran anomenada i soltera per
senyes, i a mans besades acceptaria la neboteta al
costat.
- SERAFÍ.—I doncs què fa, què fa, la senyora mestra que
es decideix a fer-se barcelonina?
- CLAUDI.—Abans estava a punt de deixar-se convèncer
veu. Però ara, d'un quant temps ensà, des de que
- SERAFÍ.—Ah! Entesos, ben entesos. Ara, des de que fas
amb l'Albert està molt millor al poble, no és ai

Realment aquesta noia es perd de vista. Vigila, Ignasi, vigila, sinó et pendran el noi aquestes bones senyores! Perque es veu que justament per això estan al poble: per pendre't el noi; i tu per acabar-ho d'adobar, has tingut la candidesa de ficarte-les a casa! Ja tenia raó la vella!...

ASI.—Prou, Boladeres! No et burlis més de mi. Sí, vaig ésser feble, però encara sóc a temps de treure la energia. Jo et prometo que faré valdre la meua autoritat!... Esperanseta!

ERANSETA.—Digues...

ASI.—Que ja ha vingut avui, la Montserrat?

ERANSETA.—No, senyor... Encara no... No pot trigar pas gaire...

ASI.—Molt bé! Com me n'alegro! (*Passejant-se agitadament.*)

MERSINDA.—Però què et proposes? Digues! (*Fent per calmar-lo.*)

ASI.—Ja quedarà contenta! (*Es posa a parlar baix amb Claudi.*)

AFÍ (*deturant a Gumersinda*).—Deixeu fer, Gumersinda, deixeu fer! Que pel que estic veient, la situació d'aquesta casa ha arribat a un punt que només un cop d'estat pot salvar-la. Deixeu fer, Gumersinda! «Dura lex, sed lex», com jo dic sempre!

MERSINDA.—Tot fos a fi de bé!

AFÍ.—I és clar, santa cristiana, que serà a fi de bé! «Post nubila Phœbus», com deien els llatins...

MERSINDA.—Que Déu l'escolti.

AFÍ (*alçant-se el coll del vestit, tot recelós*).—I entre parèntesis: sabeu si hi ha alguna porta oberta per aquí a la vora?

ERANSETA.—Sent aire, senyor Boladeres?

AFÍ.—Una mica... La Camila se m'ha endut el mocador del coll i jo sóc fet d'una manrea que un mosquit que volés fóra capàs de costipar-me!

MERSINDA.—Això rai! Entrem al menjador que hi ha el braser encès...

AFÍ.—Hi ha el braser i no m'ho dèieu? Això és mal fet, senyores. Això és robar el caliu a la vellesa!

ERANSETA.—Vingui, vingui!

AFÍ.—Ai! Ja m'hi trobo!... Etxem!

MERSINDA.—Jesús!

AFÍ.—Gràcies... I com enyoro la Camila sempre que faig un estornut!... (*Entren al menjador, Serafi, Gumersinda i Esperanseta.*)

ASI (*seguint la conversa amb Claudi*).—Aquesta dona li ha girat el cervell! Darrera de la Montserrat, fins el nostre bon nom ha compromès!

UDI.—Desenganyi's: tots hem tingut vint anys.

IGNASI.—No pas jo, Claudi; no pas jo! I si els tenia, t'poc em faltava seny!

CLAUDI.—Això va a naturaleses. Devegades l'amor...

IGNASI.—L'amor! Sempre l'amor! I què és l'amor? hom en parla i ningú el sap definir. I pel que veient, no és altra cosa que la paraula que diuen els joves per justificar les seves bogeries!

CLAUDI (*somrient*).—Magnífica definició!

IGNASI.—Sí, rigui, rigui... De segur que vostè pensa mateix!

CLAUDI.—En teoria, sóc de distint parer... Diuen els poetes

IGNASI.—Deixis de versos i anem a la realitat...

CLAUDI.—En la pràctica... es clar! ja ho veig: la vida les seves exigències i....

IGNASI.—Si ho sé per experiència, Claudi! L'home equíbrat té seny tota la vida. Passa els seus trànguls, i sap dominar-se. I si no en sap, per això hi són els periors: per encaminar-lo! Així m'ho havia ensenyat el pare i aquest és el lema de la nostra família.

CLAUDI.—Molt posat en raó.

IGNASI.—Que es creu que jo m'hauria casat amb la Guninda si m'hagués deixat dur pels meus instints? cap manera! A hores d'ara qui sap amb qui fóra a rel·lat i qui sap on fóra! I aquesta casa, aquestes païssos i la vida que s'hi fa, i el nostre patrimoni i la nostra tradició i fins el nostre pervindre, tot se n'hauria anat al botavant de resultes d'un moment de ceguera!

CLAUDI.—Això sí que és ben cert!

IGNASI.—Si la casa s'aguanta ferma, si el nom de Rocamora és respectat avui pel poble tal como ho havia estat temps dels avis, no es deu tant al meu esforç com a la meua prudència?

CLAUDI.—Ja ho pot dir-ho amb orgull!

IGNASI.—Venim de lluny nosaltres, veritat? Doncs mi no hi ha record que cap dels nostres avis hagués pensat de casar-se amb pubilla acomodada!

CLAUDI.—Quina sort!

IGNASI.—Quin seny, val més que digui. El seny és tradicional a casa nostra. I per això m'estranya tant que meu fill hagi sortit tan baliga-balaga!

CLAUDI.—En fi, sigui com vulgui, vostè sabrà imposar-li la seva voluntat!

IGNASI.—Bé hi confio. Em sento fort i decidit, encara! si no ho conseguís, jo li asseguro que ell no fóra l'hereu d'aquesta casa! (*Amb solemnitat.*)

CLAUDI (*amb gran expectació*).—I vostè sabria resignar-se que es perdés el nom de Rocamora?

IGNASI.—Més val que es perdi el nostre nom d'una vegada que no pas veure'l caigut en la vergonya!

CLAUDI (*estrenyent-li la mà*).—L'admiro, senyor Ignasi!

GNASI (amb fonda vanitat).—Gràcies... gràcies...

CLAUDI.—L'Esperanseta! Calmis... (Ve l'Esperanseta del menjador.)

ESPERANSETA.—Què fan aquí solets? El senyor Boladeres els demana per jugar un xic a cartes.

GNASI.—Anem-hi, Claudi? Ens distreurem una estona.

CLAUDI (consultant el rellotge).—Ai, que no em queda temps!...

GNASI.—Doncs jo, amb el seu permís... Vaig a entretenir un xic a aquell estrafalari. Ja ve poques vegades a veure'ns, i si el deixàvem sol fóra capàs de no acostar-se més!

CLAUDI.—Si juguen, guanyi'l!

GNASI.—Seguiré el seu consell, per poc que pugui. (S'en va.)

ESPERANSETA (per dir alguna cosa).—Pobre senyor Boladeres! Tothom el vol fer perdre!

CLAUDI (disposant-se a sortir).—On he deixat l'abric?

ESPERANSETA (després d'un instant de dubte).—Escolti'm, Claudi! Oi que està molt disgustat el papà per la feta de l'Albert?

CLAUDI (tractant-la aparentment amb molt d'afecte que contrasta amb la fredor d'abans).—Ja veurà... una miqueta... Sempre són coses que molesten, aquestes!

ESPERANSETA.—I vostè... què li deia?

CLAUDI (fugint de contestar).—Em vol creure, Esperanseta? No s'hi capfiqui!... Vostè està molt per damunt de tot això...

ESPERANSETA.—L'Albert és bo... és molt bo!

CLAUDI.—Qui sap!... Però vostè és un àngel!

ESPERANSETA.—Jo ho trobo, Claudi: jo trobo que fan mal fet, tots plegats, de no defensar l'Albert...

CLAUDI.—Vaja, criatura!

ESPERANSETA.—Li dic així perquè vostè em mereix tota la confiança. No vulgui que tinguem un disgust a casa!... Fassi els possibles perquè les coses es resolguin en bé de tothom!

CLAUDI.—Vostè és molt nena encara, i...

ESPERANSETA.—Jo no ho sé el que sóc! Només sé que sofreixo i ningú em sap comprendre! (Es sent trucar a la porta del carrer.) Deu ésser la Montserrat.

CLAUDI.—Me'n vaig corrents...

ESPERANSETA.—No ens deixi, Claudi; no ens deixi en aquest trastorn!.. Oi que ens farà companyia i m'ajudarà a tenir forces?

CLAUDI.—L'hi prometo!

ESPERANSETA.—Gràcies.

CLAUDI.—Hem de parlar molt, Esperanseta; molt!...

ESPERANSETA.—Vostè i jo?

CLAUDI.—I ningú més!

ESPERANSETA (*desconcertada*).—Claudi... No el comprenc.

CLAUDI.—Coratge, Esperanseta!... Ja vindran els bons dies
Que vostè es mereix totes les alegries del món.

ESPERANSETA.—No el comprenc, Claudi... no el comprenc.

MONTSERRAT (*19 anys, entrant a la sala*).—Bona nit i bona
hora!

CLAUDI.—Bona nit, Montserrat! Allà té la deixeble que l'oc
pera. (*Se'n va, deixant la porta ajustada.*)

ESPERANSETA (*per ella mateixa*).—Totes les alegries del món
Què voldrà dir en Claudi?

MONTSERRAT.—Sempre la veig pensativa...

ESPERANSETA.—No en fassi cas...

MONTSERRAT.—Ai, aquest cor, aquest cor, que ja el deue
haver fet presoner!

ESPERANSETA.—El tinc ben lliure, encara!

MONTSERRAT.—Com un ocell engabiati... (*Pausa.*) Sortia molt
depressa, en Claudi!

ESPERANSETA (*avergonyida*).—En Claudi?

MONTSERRAT.—Ai, Esperanseta, Esperanseta, que no sé qu
pensar-ne d'aquelles presses ni d'aquestes paraules in
decises!

ESPERANSETA.—Montserrat... Que se'n burla?

MONTSERRAT.—Veritat que en Claudi no li és indiferent
Vaja, confessi-ho!

ESPERANSETA.—Indiferent...

MONTSERRAT.—Veritat?

ESPERANSETA.—Es un bon amic de casa i tots el cons
derem...

MONTSERRAT.—Esperanseta! A què ve aquest recel. No sou
amigues?

ESPERANSETA.—Es que em fa unes preguntes més estranyes
també!...

MONTSERRAT.—Es que es veuen unes coses més estranyes
també! Devegades una noia que val molt i que és molt
bona, s'enamora d'un jove que no s'ho mereix gens!

ESPERANSETA.—No l'entenc, Montserrat...

MONTSERRAT.—Potser no em vol entendre, Esperanseta!
(*Pausa.*) Comencem la lliçó?

ESPERANSETA.—Com conegui...

MONTSERRAT.—No em guarda pas rencor?

ESPERANSETA.—I ara!... Però per què sempre me'n diu ma
d'en Claudi?

MONTSERRAT.—Vostè du el cor a la mà i en Claudi és un
ambiciós vulgar; cregui'm!... En fi, no en parlem més
que no vull amargar-la... (*Pausa. Acort de piano.*)

MONTSERRAT.—Ha fet un dia molt bonic avui, veritat?

ESPERANSETA.—Què deia?

MONTSERRAT.—Altra vegada als núvols!... A vostè n'hi pas
sa alguna!

ESPERANSETA.—Montserrat...

MONTSERRAT.—Parli! Sinó em pensaré que no li mereixo gaire confiança!

SPERANSETA.—Escolti, Montserrat: no ha pas vist l'Albert aquesta tarda?

MONTSERRAT.—L'Albert? No... Per què?... Per què?... Per què?... (Cada cop amb més angoixa i intensitat.)

SPERANSETA.—Veu? Ja no volia dir-n'hi res! S'ho pren d'una manra!

GNASI (des del menjador).—Esperanseta!...

SPERANSETA (sobtada i entre dents).—El papà...

MONTSERRAT.—Però, què passa? A què ve aquest tremolor?

SPERANSETA.—Tot, tot s'ha descobert...

MONTSERRAT.—Oh!...

SPERANSETA.—No s'espanti...

MONTSERRAT.—Sols una cosa vull saber!... Però no m'enganyi! Li ha passat res de mal a l'Albert?

SPERANSETA.—No! Això no!

MONTSERRAT.—De debò?

SPERANSETA.—L'hi juro!

MONTSERRAT (asserenant-se).—Doncs vingui el que vulgui!

GNASI (apareixent, una mica descompost).—Filla! Deixa'ns sols un moment... Necessito parlar amb la... senyoreta.

SPERANSETA (suplicant).—Papà...

GNASI.—Deixa'ns, t'he dit! (Se'n va l'Esperanseta. Pausa.) Quatre paraules, només... (Amb veu ferma i voluntat decidida, però sense massa duresa.) Per culpa de vostè estem passant un gran disgust a casa.

MONTSERRAT.—Senyor Ignasi...

GNASI.—Se'n pot ben alabar!

MONTSERRAT.—No el comprenc...

GNASI.—Acabem!... L'Esperanseta, per ara, ja en sap prou de tocar el piano... M'entén?

MONTSERRAT.—Sí, senyor...

GNASI.—Des d'avui, doncs, pot deixar de donar-li lliadó...

MONTSERRAT.—Molt bé diu...

GNASI.—I adverteixi que les portes d'aquesta casa seguiran obertes per vostè... Però també li demano que fassi els possibles per no trucar-hi massa sovint... Entesos?

MONTSERRAT.—Però i per què? Però i per què tot això?

GNASI.—No em demani explicacions, que l'ofendria...

MONTSERRAT.—Jo vull saber per quins motius se'm tracta així!

GNASI.—I encara gosa demanar-me'ls, després del que ha passat entre vostè i l'Albert?

MONTSERRAT.—Senyor Ignasi... És pecat d'enamorar-se?

GNASI.—Devegades és imprudència temerària!

MONTSERRAT.—Oh, que no m'ho mereixo, no, que se'm llensi d'aquesta casa com un gos!

IGNASI.—Doncs què voldria, criatura? Que entre tots l'ajudéssim a casar-se amb l'Albert?

MONTSERRAT.—I per què no?

IGNASI.—Aquesta és bona? I qui és vostè per pretendre meu fill?

MONTSERRAT.—Sóc la dona que l'estima!

IGNASI.—Raó de pes!

MONTSERRAT.—Raó suprema!

IGNASI.—Fantasies.

MONTSERRAT.—Devegades més fortes que les realitats vostè!

IGNASI.—Bé, sí... Paraules pintoresques que mai no han convençut els homes pràctics!

MONTSERRAT.—Potser més endavant se'n penedeixi de haver-me escoltat!

IGNASI.—Vagi, vagi en nom de Déu; que està exaltada i sap el què es diu!

MONTSERRAT.—Això és mal fet! Això és injust!

IGNASI.—Això és un càstic!

MONTSERRAT.—Càstic? De què? Per què?

IGNASI.—Pel seu orgull d'haver mirat massa enlaire.... M'ha deris, cregui'm... Que al cap d'avall vostè és la filla d'una desgraciada i...

MONTSERRAT.—Oh!... *(Esclata en llàgrimes.)*

IGNASI.—Tingui-ho sempre present i així aprendrà dues coses: a proporcionar els seus desitjos als propis merèxements, i sobre tot, a portar-se amb més humilitat davant els superiors... Estigui bona!...

(I torna al menjador, segur d'haver-se portat retament.)

MONTSERRAT.—Mare meva!... *(Amb gran dolor.)* Aquesta casa... *(Contemplant-la com si se n'acomiadés.)* M'ha deixat més!... Mai més!... *(I va per anar-se'n. Entra l'Albert amb 22 anys, deixant ajustada la porta del carrer.)*

ALBERT.—On vas? Per què plores? On vas?

MONTSERRAT.—Em treuen... Em treuen...

ALBERT.—Però què passa?

MONTSERRAT.—Ens volen separar! El nostre amor els desbarbora i volen ofegar-lo!

ALBERT.—Montserrat...

MONTSERRAT.—Adéu...

ALBERT.—No te'n vagis encara, que vull saber-ho tot! Amb qui estaves fa poc?

MONTSERRAT.—Amb el teu pare... Ell ha estat, ell ha estat amb Albert!

ALBERT.—Però què et deia?

MONTSERRAT.—Ni jo mateixa ho sé!... M'ha avergonyit. M'ha ofès... No ha volgut escoltar-me!...

ALBERT *(solemnement)*.—Doncs què es proposen tots plegats? *(Pausa llarga.)* Vaja, dona... Tranquillitza't.

Pensa que no n'hi ha per tant!... Al cap d'avall, nosaltres no demanem pas un impossible: ens estimem i volem casar-nos: res més! Volem seguir el camí de tothom...

MONTSERRAT.—Ai, Albert, que no s'ha fet per nosaltres el camí de tothom!

ALBERT.—I què podrà privar-nos de seguir-lo?

MONTSERRAT.—No sé què veig al meu entorn, no sé què hi sento que em fa desconfiar!... Aquestes parets, aquesta casa, l'ambient que s'hi respira... I els teus pares, Albert! I tota aquesta gent que entra i surt, es mou i parla i ens mira de reüll... I què sé jo, pobra de mi! Fins l'ombra dels morts, a casa teva, sembla haver-se tornat enemiga de nosaltres!...

ALBERT (amb esgarrifansa).—Montserrat...

MONTSERRAT (amb esglai).—Vull fugir!

ALBERT.—Desvarieges...

MONTSERRAT.—No m'estimis, Albert!... (I, sanglotant, cau plorosa en braços de l'Albert, que la contempla compadit. Pausa.)

ALBERT.—Ja n'hi ha prou d'aquest martiri! Que així, no hi podem viure!...

MONTSERRAT (com en sospirs).—No... No hi podem viure...

ALBERT.—Ara és qüestió de no perdre la serenitat; de tenir encara un xic més de paciència... Avui parlaré amb els meus pares. Déu ens ajudarà... no temis!

MONTSERRAT.—I si no t'escoltessin els teus pares?

ALBERT.—Aleshores... Oh, aleshores! sabria portar-me dignament!

MONTSERRAT.—Albert!...

ALBERT.—I tu, fores valenta, Monserrat?

MONTSERRAT.—Mentre no et perdi, em sento amb forces per tots el sacrificis!

ALBERT.—Oh, gràcies!

MONTSERRAT.—Calla... Que em sembla que ve algú...

ALBERT (baixant la veu).—Vés-te'n tranquilla... Ben aviat sabràs el que hem de fer!

MONTSERRAT.—Perdona'm!

ALBERT.—I què vols que et perdoni?

MONTSERRAT.—Que et fassi sofrir tant!

ALBERT.—Si ets la meva alegria!

MONTSERRAT.—Adéu!

ALBERT.—Fins després!... (Sortint a la porta. Pausa. Ve la Gumersinda, i adonant-se de l'Albert, va a trobar-lo i li diu:)

GUMERSINDA.—Fill meu... Albert! Fill meu!...

ALBERT (amb dolcesa, però amb resolució, se'n va escales amunt).—Mamà... Deixa'm en pau...

GUMERSINDA.—Fillet!... Escolta'm!... (I el segueix tota

amorosida. Pausa. Vénen del menjador Ignasi i Serafí sostenint aquesta conversa :)

SERAFÍ.—Es un conflicte i dels més grossos : creu-me.

Camila, com et deia, és molt «sui generis», i...

IGNASI.—No em cansaré de repetir-ho, Boladeres : tu nascut per ofegar-te en un vas d'aigua.

SERAFÍ.—Bé, sí... Ja et voldria veure en el meu lloc... com t'hò combinaries!...

IGNASI.—Vina'm aquí sant cristià! No és soltera la Camila.

SERAFÍ (*no atinant-hi*).—I jo solter, pels efectes...

IGNASI.—I doncs, home de Déu?

SERAFÍ.—Si no t'expliques...

IGNASI.—De debò no m'entens?

SERAFÍ.—Ni una paraula.

IGNASI.—I de què fan Notaris!

SERAFÍ.—Calla... Calla.... Ara em sembla que hi càic.

IGNASI.—Doncs aguanta't ben fort ; que ja era hora, d'arrelprés de tantes empentes!

SERAFÍ.—Vols dir... un casament? (*Espantat de les pròpies paraules.*)

IGNASI.—I per què no? Què us en priva?

SERAFÍ.—Ai, Ignasi, que no sé què m'agafa. Aquestes coses, als meus anys, fan rodar el cap...

IGNASI.—Cansant-te amb la Camila consegueixes dos objectes : tenir-la aprop tota la vida i tallar d'arrel les murmuracions del poble.

SERAFÍ.—Allò que diuen : «Sublata causa, tollitur ætus» ; mato dos pardals d'un tret.

IGNASI.—Exacte! No hi vas a perdre res : pensa-t'hi bé CAMILA (*venint del carrer, tota afectuosa*).—Bona nit tingues!

SERAFÍ.—Ai, quin tremolor a les cames! Etxem!

CAMILA.—Jesús!

SERAFÍ (*amorosit*).—Gràcies, Camila...

CAMILA.—Don Serafí... Quan vulgui...

SERAFÍ.—Anem, bona minyona ; anem!

CAMILA.—Abriguis bé... (*posant-li l'abric i el mocador còrridors.*)

SERAFÍ.—Magnífic... (*Ve l'Esperanseta del menjador.*)

ESPERANSETA.—Tanmateix vol deixar-nos, senyor Boladeres!

IGNASI (*a cau d'orella*).—Pensa en el meu consell.

SERAFÍ.—Massa que hi penso, dimoni temptador!

IGNASI.—Doncs, conservar-s'hi. (*Pausa. A punt de desaparèixer d'escena, diu la Camila :*)

CAMILA.—Don Serafí...

SERAFÍ.—Camila...

CAMILA.—Què li passa que té aquestes frisances?

SERAFÍ.—La joventut... La joventut que torna, Camileta! Etxem!

CAMILA.—Estornuda sovint i diu coses estranyes?... Ai, com estarà malalt! Abriguis, abriguis força! Així... (*I còrridors.*)

a darrer requisit, li alça el coll de l'abric. Se'n van. Pausa llarga.)

ESPERANSETA.—Vull preguntar-te una cosa, papà... però no t'enfadis...

GNASI.—Vés, vés; fes parar taula que ja són més de les vuit... Què esperes, noia?

ESPERANSETA.—Va desseguida... *(Ve la Gumersinda plorant.)*

GNASI.—Tu també, Gumersinda?... Em voleu fer tornar boig, tots plegats, aquest vespre?

ESPERANSETA.—Mamà... No ploris...

GNASI.—Vés, Esperanseta; fes parar taula, he dit!

ESPERANSETA.—Però... i l'Albert?

GUMERSINDA.—Ja ha tornat, gràcies a Déu!

GNASI.—Doncs què et pensaves? Que no el veuries més?... I que poc en sabeu d'aquestes coses!

GUMERSINDA.—Si ja ho veig que tens raó... Ja ho veig, Ignasi!... Però es tracta d'un fill i...

GNASI.—Dones... Dones... *(Pausa. L'Ignasi passeja amunt i avall. La Gumersinda haurà tret els rosaris i resa tota arrupida en un recó.)* Què murmures, ara?

GUMERSINDA.—Reso el rosari... I tots l'hauríem de resar; que aquesta casa sembla deixada de la mà de Déu!

GNASI.—Mentre em vegis fort i decidit com ara, pensa que Déu no ens abandona! *(Una altra pausa.)* On és el noi?

GUMERSINDA.—Per allà dintre. Està desesperat...

GNASI.—Encara fa el valent?

GUMERSINDA.—Ignasi...

GNASI.—Veiam qui podrà més!... *(Ha tornat l'Esperanseta i se'n va a seure tota silenciosa. Pren un llibre que fulleja una estona. Ignasi li diu :) No és hora de llegir...*

ESPERANSETA.—No... Si tampoc podria... *(Tanca el llibre i es queda pensativa. Ignasi segueix passejant. La Gumersinda resa. Pausa llarga. Després Ignasi es decideix i va per entrar al seu despatx.)*

GNASI.—Aviseu-me quan el sopar sigui a taula... Sentiu?

GUMERSINDA.—On vas?

GNASI.—Al meu despatx. A fer la feina que tocava a l'Albert... I encara crida!

GUMERSINDA.—Lloat siga Déu!...

(Entra l'Albert, tot desencaixat. Però se li endevina que ve resolt a fer-se escoltar i que està convençut de tenir la raó de la seva banda.)

ALBERT.—Papà...

GNASI.—Què hi ha de nou?

ALBERT.—Què ha passat amb la mestra?

GUMERSINDA.—Albert...

GNASI.—I amb quin dret m'ho preguntes?

ALBERT *(contenint-se)*.—Papà... Què ha passat amb la mestra?

IGNASI.—Jo fóra, en tot cas, el que t'hauria de demanar explicacions!

ALBERT.—Demana'm les que vulguis, però contesta'm! Què ha fet la Montserrat perquè la traguessis de casa?

IGNASI.—He complert amb la meva obligació! He vetllat pel bon nom de la família!...

ALBERT.—Has ofès una criatura indefensa que no t'havia fet cap mal!

IGNASI.—Com t'ha encisat aquesta dona!

ALBERT.—I doncs, si m'ha encisat, per què no la respectaves?

IGNASI.—Quins fums gastem, minyó! Sóc el teu pare!

ESPERANSETA.—Albert, per Déu, Albert...

ALBERT.—Éts el meu pare... sí... Doncs... mira, escolta'm papà: Jo estimo a la Montserrat... Sí, jo l'estimo!

IGNASI.—Seguint per aquest camí no arribarem enlloc...

ALBERT.—Ella ho és tot per mi.. comprens? I jo sense ella no podria pas viure.

IGNASI.—Bogeries! Cabòries dels vint anys!

ALBERT.—Que ja no sóc un nen, papà!... Que ja sé el que em dic!

GUMERSINDA.—I deixa'l parlar, també!

ALBERT.—No et demanem pas res, nosaltres! Sols una cosa volem. Que ens reconeguis el dret d'estimar i de castigar-nos quan arribi l'hora; quan tu vulguis... ja veus...

IGNASI.—Mai! No ho voldré mai!

ALBERT.—Però per què?

IGNASI.—Ja ho diu la dita: dels pecats dels pares els fills en van geperuts..

ALBERT.—Encara el mateix? I quina culpa en té la Montserrat de no haver tingut pare?

IGNASI.—I quina culpa en tenim nosaltres de que no n'hagi tingut?

GUMERSINDA.—Això també és veritat...

ALBERT.—Però mamà!... No siguis innocent! Això no és més que una excusa!

IGNASI.—Éts una criatura mal criada!

ALBERT.—Egoistes!... Egoistes!

IGNASI.—Albert!

ALBERT.—Papà!

IGNASI.—Ni una paraula més!

ALBERT.—Parlaré tant com vulgui. Que al cap d'avall això és l'únic que no pots privar-me! Com te'n vals, com te'n refies que no tinc ofici ni benefici! M'has criat per hereu i no em vols deixar ésser home!

IGNASI.—Desagraït! Desagraït!

ALBERT.—Massa bon fill que sóc!

IGNASI.—Prou! Sinó et trobes bé aquí, vés-te'n!

ALBERT.—Em treus de casa?

IGNASI.—Vés allà on vulguis!... Sí!... No hi vull tractes

amb ximplés ! (*Entra la minyona, tota extranyada i diu a mitja veu :*)

YONA.—Quan tinguin gust...

ERANSETA.—Ja venim desseguida... Vagi, vagi... (*Pausa.*)

ASI.—Sembla mentida que a càrn Rocamora s'hi donguin aquests espectacles!... Què dirà, el poble?

MERSINDA.—Ignasi! Ignasi! Que no et convé disgustarte d'aquesta manera!

ERANSETA (*a l'Albert*).—Vaja, prou... Ja n'hi ha prou...

BERT.—Per mi ja s'ha acabat... Tot és inútil...

ASI.—Oh! Si els avis ressucitessin! Tornarien a morir-se de vergonya!...

MERSINDA.—No hi tornis... No hi tornem...

ERANSETA.—Que no se'n parli més.

MERSINDA.—Anem a taula i que Déu ens fassi bons tots plegats... Apa, Ignasi, a sopar...

ASI (*deixant-se conduir*).—Oh! Quin escàndol!

BERT.—Papà... Un moment...

MERSINDA.—Altra vegada?

BERT.—Sí... Una paraula només... Jo em casaré amb la Montserrat pesi a qui pesi, sents?

ASI (*fora de sí*).—En tot cas, ben lluny de casa.

BERT.—Allà on convingui!

ASI.—T'has tornat boig!

BERT.—Si m'hi tornés, vosaltres en tindríeu la culpa!

MERSINDA.—Jo, fill meu?

BERT.—Sí, tu també, mamà!... Que amb el teu gènit no fas ni deixes fer...

ASI.—Deixa'l Deixem-lo! Que no sap el que es diu!

BERT.—Prou que ho sé el que em dic. I el que em faig també. Jo tinc dret a la vida!

ASI.—I com te la guanyaràs la vida, lluny de casa, si tu mateix confesses que no ets bo per res?

BERT.—Faré qualsevol cosa! Pintaré! Pintaré força!

ASI.—Sí, refia-te'n!

BERT.—O el que sigui; però sabré de fer-me un home! Que aquí, fins a la mort, fóra com una criatura!

ASI.—De genollons et vull veure tornar a demanar-nos perdó!

BERT.—No te'n refiis gaire!

ASI.—Vés-te'n! Doncs vés-te'n d'una vegada, ja que és la teva voluntat!

BERT.—Oh, com t'estranya que tingui voluntat! I com et desespera!

ASI.—Vés-te'n al darrera d'aquesta dona!

BERT.—Sí; no us faré més nosa...

ASI.—No et vull veure mai més! No et recordis que has tingut pares!

MERSINDA.—Albert... Escolta, Albert...

ASI.—Gumersinda! Vina! No li diguis res més a aquest

brètol! (*Tombant-se al noi, furios:*) De genollons vull veure tornar! De genollons!... Esperanseta! taula!... (*Se'n van Ignasi i Gumersinda. Pausa llarga.*) L'Albert, que s'ha mantingut serè durant tota l'anterior escena, ara cau rendit en una cadira, tot trasbalsat, però sense poder plorar. L'Esperanseta el contempla pietosa. Pausa. Després, per reconciliar-lo amb la casa, se li acosta, el besa al mig del front, i li parla amb veu plan de llàgrimes:)

ESPERANSETA.—Apa... A sopar...

ALBERT (*la mira com si somniés. Roda el cap i diu*):—A ja no és a casa meva...

ESPERANSETA.—A sopar... (*Pausa; ell, tornant a la realitat, contesta:*)

ALBERT.—No: no tinc gens de gana... (*Esforçant-se per sonreure.*) Demà al matí sigues llevada, sents, Esperanseta?

ESPERANSETA.—Per què? Per què? Encara vols deixar-me?

ALBERT.—Ja ho has vist: ens han tret. Han tret la Mòsca serrat i ara em treuen a mi... Aquí ja no és a casa meva... Fins demà, Esperanseta...

ESPERANSETA.—Albert! (*Suplicant.*)

ALBERT.—Vés... Vés a taula... (*Desapareix escala amunt. Aleshores l'Esperanseta resta un moment indecisa. Finalment esclata en plors.*)

ESPERANSETA.—Pobres de nosaltres!...

TELÓ

SEGONA JORNADA

L'acció a Barcelona.

Som cap al tard d'un d'aquells dies de primavera, que tant aviat està núvol com serè.

Un quint pis en qualsevol carrer de la ciutat vella.

L'escena és partida. A la dreta, hi haurà el replà de l'escala rònega i a l'esquerra, omplint gairebé tot l'escenari, una cambra que serveix de taller de pintor a l'Albert. En aquesta cambra, decorada amb pobresa i gust exquisit, s'hi veu una porteta que dóna al replà de l'escala. I aques- ta porteta s'obre davant per davant mateix d'una altra porta que figura comunicar amb les habitacions d'en Josep Guig.

Dintre el taller, a mà esquerra, hi haurà una altra obertura que dóna a les restants cambres del pis on viu l'Albert.

El taller reb la llum per unes finestres que s'obren al cel, deixant veure la silueta de una de les més típiques barriades de la ciutat.

(La Tomasa, 45 anys, posa en ordre el taller i canta entre dents :)

TOMASA.—«Plou i fa sol, les bruixes es pentinen ;
plou i fa sol, les bruixes porten dol.»

(I afegeix, com per ella mateixa, i per la pluja que cau :)
N'hi ha pel pare i per la mare!

MONTSERRAT *(tota vestida de dol i que ha pujat l'escala silenciosament, ara s'acosta a la porta del taller, que estarà ajustada i sospira trucant-hi amb els nusos dels dits :)* Albert... Albert... Sóc jo.

TOMASA.—Sembla que truquen...

MONTSERRAT.—La Montserrat... Sóc jo...

TOMASA.—Endavant!

(La Montserrat, en sentir aquella veu que li és extranya, va per tornar enrera tota esglaiada. Mes la Tomasa, obrint la porta d'una revolada, diu :)—Qui demanava ?

MONTSERRAT.—Ah! Dispensi!... Jo no em creia... Vosté deu ésser la...

TOMASA *(acabant la frase)*.—Justa : la veïna. La veïna del davant. *(La Montserrat resta desconcertada i sense saber què dir.)* I bé! Què se li oferia?... Vaja, depres-

sa, que és tard... i no vol ploure perquè ja plou estona.

MONTSERRAT.—No l'entenc.

TOMASA.—Doncs jo sí que l'entenc! I potser massa!... tigiui bona! (*La Montserrat se'n va tota silenciosa, i tant-se el mocador als ulls.*) I ara! Però què té! colti'm, dona!

MONTSERRAT.—Jo no he vingut per res de mal, l'hi juro. I si he donat aquest mal pas, és perquè les circumstàncies m'hi obligaven... Que l'Albert em té dit...

TOMASA.—L'Albert?... El coneix força vostè l'Albert? (*Montserrat fa que sí amb el cap.*) Vostè es diu...

MONTSERRAT.—Montserrat...

TOMASA.—Ah, la Montserrat! (*Tractant-la, des d'aquell punt, amb molta amabilitat endevinant el que passa.*) Entri, entri, que seurà una estoneta... La veig molt agitada...

MONTSERRAT (*deixant-se conduir una mica esma-perduda*).—No... Ja em va passant...

TOMASA.—L'Albert en parla molt sovint de vostè... I amb un respecte! Si sembla estrany com no l'he conegut desseguida!... Vostè no hi havia estat mai aquí?

MONTSERRAT.—No, senyora... Mai!

TOMASA.—Doncs ha vingut en mal dia, perquè l'Albert és fora.

MONTSERRAT.—Com? Diu que no hi és l'Albert?

TOMASA.—Ha anat al Tibidabo a dinar amb uns amics. Diu que celebren l'èxit d'aquelles pintures que té exposades a càrrec Parés... Són molt boniques, veritat? Vostè no les ha vistes?

MONTSERRAT (*neguitosa*).—Sí, senyora, sí; són molt boniques!

TOMASA.—El meu marit, que hi entén, no es cansa d'alarbar-les.

MONTSERRAT.—És pintor el seu marit?

TOMASA.—No, senyora: és actor, per servir-la... comediant... vull dir!

MONTSERRAT.—Sí, ja ho comprenc... Doncs jo amb el seu permís...

TOMASA.—I per què no s'espera? Ja són més de les sis i l'Albert no pot trigar a tornar.

MONTSERRAT.—És... que tinc un xic de feina i... Ja tornaré més tard, vaja!

TOMASA.—Si vol que li digui alguna cosa a l'Albert...

MONTSERRAT (*vivament*).—No! (*Revenint-se i amb naturalitat.*) No, senyora... Això no... Jo l'hi demano que no m'hi digui res de la meua visita.

TOMASA.—Bé, com conegui...

MONTSERRAT.—Serà millor que no ho sàpiga que jo he vingut aquí, m'entén? Que hem de parlar de coses que

només ha de saber-les per mi mateixa sinó vull deses-
perar-lo i... (*Allargant-la la mà, afectuosa.*) De totes
maneres, senyora...

TOMASA.—Tomasa...

MONTSERRAT.—Moltes gràcies pels seus oferiments.

TOMASA.—Vol callar!... Esperis! Li deixaré un paraigües,
que encara crec que plou...

MONTSERRAT.—No.. no... Que porto molta pressa! (*Baixa
l'escala ràpidament.*)

TOMASA.—Jesús! No caigui!

MONTSERRAT (*a punt de desaparèixer escales avall*).—Passi-
ho bé!... I a l'Albert ni una paraula, eh? Me'n refio!

TOMASA.—Vagi-se'n descansada!... (*Pausa. I al restar sola,
diu :*) Es dolent qui li fa mal!... (*Entrant al taller i
acudint a les finestres del fons :*) Mare de Déu, quin
temps de bojos! Té : ara ha parat de ploure!

(*En Josep Puig, 50 anys, puja l'escala, esbufegant i
regalimant d'aigua, cantant aquell vers de «Emporium»
que diu :*)

JOSEP.—«Sóc com arbre en Primavera!»

(*Desseguida i ben distret, truca a casa seva. La To-
masa, sentint-lo, li crida de dins del taller :*)

TOMASA.—Entra, Pep ; entra! Sóc aquí.

JOSEP (*entrant molt content*).—Deixa't de Peps i Pepes!
Josep Puig, per servir-te! Josep Puig, primer actor,
amb contracta firmada!

TOMASA.—Ets contractat, Josep? Em fas quedar parada!

JOSEP.—Doncs què et pensaves? Encara hi ha algú que
se'n recorda dels meus mereixements. Ah, si en lloc de
dir-me Josep Puig m'haguessin batejat amb qualsevol
altre nom de més rebombori i simbolisme! Jo et garan-
titzo que ja fóra famós per tot arreu!

TOMASA.—Sempre surts amb la mateixa!

JOSEP.—És la meva dèria : tens raó. Però consti que predi-
co l'Evangeli. Amb noms senzills i sense pretensions
és impossible d'obrir-se pas dins l'art dramàtic. Diga't
Irwing, Zacconi o Coquelin i ja ho tens tot guanyat
per fer-te teu el públic encara que parlis en estranger
i ningú t'entengui. Però diga't Mas o Puig o Roca i el
públic no es convencerà que tens talent encara que el
matis de tristesa o el fassis trencar de riure en català.
Creu-me, noia : hi ha noms que es porten l'oli, com
n'hi ha d'altres que porten mala estrugància y tant es-
quifits de mena que només els pot dur amb glòria un
tenedor de llibres. En Frederic Soler, que ja ho sabia
i era molt viu, se feia dir Pitarra. Recorda-te'n! (*Tor-
na a cantar :*)

—«Sóc com arbre en Primavera!»

Josep Puig! Quin escàndol! (*Passejant-se, tot agitat,
amunt i avall.*)

TOMASA (*sempre en to d'indulgència*).—No et passegis, home! Vens mullat com un peix i les rejoles...

JOSEP.—Bé, no t'inquietis; que sort n'he tingut del passar i de l'aigua. Si avui no arriba a ploure no em contracten.

TOMASA (*rient*).—Mare de Déu quin home! En res trobe inconvenients! Tot ho mires de color de rosa!

JOSEP.—Veuràs que em passejava per la Rambla...

TOMASA.—Per la Rambla del mig; és la vostra feina.

JOSEP.—I amb molta honra, quan no en tenim de millor. Aquella Rambla és la borsa dels comedians...

TOMASA.—Bé, conta, conta...

JOSEP.—Què dèiem, que no hi càic?

TOMASA.—Que et passejaves per la Rambla.

JOSEP (*quadrant-se i declamant-ho còmicament*).—Ah! Sí! Tots els arbres florits! La gent passava lleugera, rien i conversant com si es fessin grans festes per allà prop. I el cel brillava blau i serè, sense un vel, sense un núvol... I de qui sap on, en venia com la flaire subtil d'una pila de flors desconegudes...

TOMASA.—Fas comèdia, Josep?

JOSEP.—M'hi començo a ensajar; però no dic cap mentida. Feia un dia exquisit... I jo pensava mentrestant, veien tot aquell bé de Déu de bellesa natural: «Si a l'istiu tota cuca viu, en Primavera Barcelona desespera...» m'entrava el desig de corre per les muntanyes i amarrar-me de sol, de llum i d'aire!

TOMASA.—I has trobat l'empresari que et volgués portar a fora?

JOSEP.—Enlloc del món!

TOMASA.—Doncs què tantes històries!

JOSEP.—No he trobat l'empresari, però amb un tancar i obrir d'ulls s'ha posat núvol, que ve a ésser per l'istiu. Ha fet un xàfec i escampadissa general! La Rambla s'ha quedat ben deserta!

TOMASA (*amb desillusió*).—I què m'espliques!

JOSEP (*triomfalment*).—Que aleshores he entrat a l'«Orient» i allà per casualitat hi havia en Mates. Te'n recordes d'en Mates? Doncs en Mates!... Ell que em veu, em saluda, m'escomet, em fa proposicions, les discutim, regategem... jo transigeixo... i aquí em tens contractat! Allò que diuen: «veni, vidi, vici»... I això tampoc t'interessa? Aplaudeix, dona, aplaudeix! Què fas parada?

TOMASA.—Sí,estic molt contenta!... Sobretot per en Rafel que no se li farà tant pesat l'haver de mantenir-nos.

JOSEP (*disgustat*).—No comencem, Tomasa!

TOMASA.—Treballa massa el nostre fill. Convé, de tant en tant, que poguem ajudar-lo un xic.

JOSEP.—Jo faig tot el que puc.

TOMASA.—Ja ho sé, Josep. Però devegades...

JOSEP (*exaltant-se*).—No m'amarguis, Tomasa, no m'amarguis! Si ell porta els aliments a casa, jo en canvi hi duc la glòria de la família, que també val alguna cosa...
I ben debatut, estem en paus.

TOMASA (*resignadament*).—Paciència... (*Pausa.*)

JOSEP (*obrint-li els braços*).—Apa, celebrem la contracta amb un abraç!

TOMASA.—Vés allà, poca solta!

JOSEP.—Veig que no estàs per orgues i jo no puc estar-me quiet! Dóna'm la clau del pis, mentrestant!

TOMASA.—On vols anar?

JOSEP.—No t'hi encaparris! Dóna'm la clau del pis, que em sospito que tinc gana!

TOMASA.—Sembles un argent-viu aquesta tarda!

JOSEP.—El temps s'ho porta: frisances de Primavera.

TOMASA.—Aquí tens la clau; però no mengis massa, que soparem aviat.

JOSEP.—Només un xic de formatge; sóc prudent! Sóc...
«com arbre en Primavera».

TOMASA (*acompanyant-lo fins a la porta del pis*).—Seny, Josep, seny! (*En anar a tornar al taller mira per l'ull de l'escala, i adonant-se que l'Albert arriba, diu tota satisfeta* :) Ah! Puja l'Albert!

ALBERT (*saludant-la molt afectuós*).—Ja veu com no m'he perdut, senyora Tomasa! Aquí em té de tornada.

TOMASA.—Què me'n diu del dinar? S'han divertit força? S'han mullat gaire?

ALBERT.—Una mica de tot... i una mica cansats! (*Esbufegant*.) No m'hi puc avesar a aquestes escales!

TOMASA.—Segui! Reposi!...

ALBERT (*fixant-se en el taller*).—Però si això sembla un mirall! Una tassa de plata!

TOMASA.—No exageri! Hi he posat un xic d'ordre... i prou. Els veïns com vostè tot s'ho mereixen...

ALBERT.—Moltes gràcies. (*Pausa.*) Però parli'm d'en Rafel! L'ha vist aquesta tarda? M'ha trobat feina?

TOMASA.—De manera que hi està ben resolt a deixar la pintura?

ALBERT (*dubtant encara*).—Ben resolt... Ben resolt... No em queda altre remei si no vull sacrificar la Montserrat!

TOMASA.—És ben trist... però és ben cert.

ALBERT.—Si la mamà de tant en tant no m'enviés alguna cosa d'amagat dels de casa, de la pintura no en tindria ni per pagar el lloguer del pis! Vostè ja ho sap, Tomasa.

TOMASA.—Vaja, calmis.

ALBERT.—Quin turment, quin neguit aquesta lluita! D'una banda la meva vocació! L'afany que sento de crear la

bellesa!... La febre de pintar!... La fam de set i de glòria!...

TOMASA.—Sempre la Glòria! Ve't-aquí una paraula que enlluerna i enganya molta gent... El meu marit mateix...

ALBERT.—És que jo em sento amb forces per triomfar: l'hi juro!... Però d'altra banda, considero que és molt llarga la lluita, que és molt aspre el Calvari... I sobre tot m'esgarrifa de pensar que la pobra Montserrat, tant delicada, hauria de seguir-me i sacrificar-se amb mi!... No, no, de cap manera!

TOMASA.—Trobo que parla com un llibre.

ALBERT.—Ella ja ha sofert massa per culpa meva... Per mi va deixar el poble i la carrera de mestra... Per mi ha vingut a Barcelona... Per mi treballa nit i dia en un ofici que no és pas el seu... Per mi, només per mi; per l'alegria de viure al meu costat! Amb l'esperança d'ésser meva tan prompte com sigui possible! Montserrat, Montserrat! Doncs si tus has ofert tant per culpa meva, bé deu valer la pena que jo et sacrifiqui també les meves pobres il·lusions d'artista!... Sí, sí; no hi pensem més: treballaré per guanyar-me la vida! Per casar-me aviat!

TOMASA.—Té raó, té raó... I així m'agrada de vure'l: decidit i valent! Formal i enèrgic!

ALBERT.—Estic resolt a tot!

TOMASA.—Doncs ara estcolti'm i sabrà allò que fa poc em preguntava d'en Rafel. Ara puc dir-li! Ara que el veig disposat a fer... el que jo li prometo que faria si em trobés en el seu lloc. Perque cregui'm, Albert. D'il·lusions no se'n viu: ja ho sé per experiència.

ALBERT.—Parli! Depressa! Què deia d'en Rafel?

TOMASA.—Doncs que és molt fàcil que li trobi una bona col·locació... El senyor Maristany, el principal de la casa on el noi treballa, necessita una persona de confiança... com una mena de secretari particular... m'entén? El meu fill li ha parlat de vostè i és molt probable que aquesta mateixa tarda ja en poguem saber una cosa o altra... Què li sembla?

ALBERT.—I guanyaria desseguida, jo?

TOMASA.—I és clar! El senyor Maristany té anomenada d'ésser un home esplèndit!

ALBERT.—I vol dir que sabria... que podria...

TOMASA.—Segons conta el meu fill, per complir amb aquest càrrec no calen coneixements especials. Amb honradesa i bona voluntat n'hi ha de sobres. Vaja, què més vol?

ALBERT.—És que tot plegat em sembla un somni!... No m'enganyi! No m'enganyi, Tomasa!...

TOMASA.—Déu me'n guard d'enganyar-lo! Ja sentirà en Rafel, quan vingui!... Però silenci! Que en Josep volta

per aquí i s'indignaria si sabés que som nosaltres els que el desencaminem de la pintura!

BERT.—És veritat... Té raó... Però vol dir que guanyaria desseguida?

MASA.—Desseguida, innocent! Sí, desseguida!... I amb el que ja guanya la Montserrat fent de modista, podran casar-se quan vulguin... Ah, suposo que em donaran confits!

BERT (*amb esclat, gairebé abraçant la Tomasa*).—Confits? I dels més cars! I dels més bons! I dels més dolços que venguin! N'hi vull omplir tota la casa de confits?

(*En Josep, menjant amb molta gana el pa i formatge anunciats, ara entra al taller, a punt de sentir les darreres paraules de l'Albert.*)

SEP.—Noi! Què són aquestes fúries? No m'espantis!... Ets servit, eminència?

MASA.—Encara menges?

BERT.—Déu li conservi la gana.

SEP.—Ep, tu!... Això segons i com!

MASA.—No ho sap? L'han contractat!

BERT.—Que per molts anys!

SEP.—En vida teva... I digues: com ha anat, com ha anat, aquest dinar de la victòria? De segur que en tots els plats devies sentir-hi el regust de llorer. Ho endevino? Ja les conec també totes aquestes emocions!

BERT.—De llorer, tant com vulgui! Però d'allò altre...

SEP.—I què entens per allò altre?

BERT.—Gairebé res!... Ja fa vuit dies que és oberta la meva exposició i encara no n'he tocat estrena!

SEP.—No siguis impacient! Tot just fa quatre mesos que vius a Barcelona i es coneix que a hores d'ara ja voldries tenir un monument al mig de la Plaça de Catalunya i un milió de pessetes a la butxaca!

BERT.—No tant, no tant, Josep! Però si no guanyo res, com ho he de fer?

MASA.—Això rai, sant cristià! Penjant les barres al sostre queda en paus amb tothom! Veritat, senyor Tranquil?

SEP.—Eminència! Tu vas per mals camins! T'espantes desseguida i escoltes consellers que no et convenen!

MASA.—Calla, calla! Com que tu vius als núvols, no pots tocar de peus a terra sense que el cap et rodi! No hi entens res en coses pràctiques!

SEP.—I tu sí que hi entens!... Ets ben bé mare del teu fill, com hi ha món! Sou... un parell de formiguetes: justa! Formigues, formiguetes que tot se us torna arreplegar miquetes, i al que pretén volar un xic enlaire desseguida probeu d'escapsar-li les aletes amb la santa prudència! Però amb mi, ja ho sabeu: tinc les

ales tant fortes que no hi valen prudències ni estretes i volaré tant enlaire com pugui, encara que món s'enfonsi!

TOMASA.—Vola, vola... Que et perdrem de vista!

JOSEP.—I que us veuré petits de tant amunt, tots plegats!

TOMASA (*exaltant-se*).—Ja en tens sort de nosaltres!

JOSEP (*també picat*).—No me'n parlis!

ALBERT (*conciliador*).—Prou, Josep... Vaja, Tomasa! Sebla estrany que vostè...

TOMASA (*fent-se'n càrrec aviat*).—Té raó: al cap d'avall val la pena... Doncs amb el seu permís...

JOSEP (*quan ella li passa per davant, ja calmat*).—Tu, fí migueta! Per això, amics com abans, veritat?

TOMASA (*volent mantenir el punt*).—Vés allà, taramban. Que no vals ni la meitat del que em costes.

JOSEP (*bromejant-hi*).—M'has comprat a pes d'or?

TOMASA.—A pes d'estimació, que va més cara! (*I li dóna una empenya afectuosa.*)

JOSEP.—Mireu que és aixerida la meva sogra!...

TOMASA.—Poses anys i perds seny!

JOSEP.—Tu me'l fas perdre!... (*La Tomasa se'n va rient Pousa.*) Veus? ja està satisfeta! Crida, crida, i després s'entendreu a la primera floreta que li engego!... Veu un imperi, vaja! (*Pausa. Es treu un diari de la butxaca.*) Has vist això, eminència?

ALBERT.—Què és això?

JOSEP.—«La Veu» d'avui.

ALBERT.—No l'he vista.

JOSEP.—Parla de tu.

ALBERT.—I què diu?

JOSEP (*entusiasmada*).—Que ets un gran home!...

ALBERT (*somrient*).—I ara!

JOSEP.—Que seràs un gran home, vaja... Però que ja comences a ser-ho!

ALBERT (*decaigut*).—No s'ho cregui.

JOSEP.—Com s'entén que no ho cregui? N'estic cert! Tu vas nèixer pintor. Pintor de soca a arrel! Pintor de dreta a esquerra!... Abans només en Claudi i jo ens ho creïem. I avui tot Barcelona ja comença de donar-nos la raó!... Llegeix, llegeix!... Quina alegria, en Claudi quan vegi aquest article!

ALBERT (*divagador*).—Pobre Claudi! Jo recordo que abans no el podia sofrir! El creia un amic fals; un egoista!... I ves el que són les coses!... De tots els meus amics de poble, ell ha estat l'únic que ha seguit els meus passos amb una mica d'interès!...

JOSEP.—Sorpreses de la vida!

ALBERT.—Ara sí que ja fa dies no m'ha vingut a veure!... No ho troba estrany, Josep? Ell que sempre m'encoratja...

java a seguir endavant!... Pòbre Claudi!... (*Resta pensatiu i sense ganes de llegir ni de conversar.*)

JOSEP.—Què rumies? Ep, tu!...

ALBERT.—Divago... Penso... Imagino els de casa en aquesta hora...

JOSEP.—Qui sap si també hi plou en el teu poble!

ALBERT.—De segur, de segur... I el senyor Boladeres, en Claudi i el meu pare deuen ésser al menjador jugant a cartes... L'Esperanseta, en tant, toca el piano a la salaleta del costat... I la mamà, la pobra, potser resa el rosari tota encongida en un recó de casa... Tot està com abans!

JOSEP (*després d'una pausa i rebtant-lo*).—Que no llegeixes el diari, noi?

ALBERT.—Bah!... Paraules i paraules! Fum de palla! (*Apartant el diari amb desdeny.*)

JOSEP.—Ets un artista i tornes de celebrar el teu primer éxit? Creu que ningú ho diria venient-te tant jove i tant pansit; tant filosof i pessimista. Més aviat sembla que tornis d'acompanyar al difunt: t'ho juro!

ALBERT.—Senyor Josep!...

JOSEP.—Ningú creuria que fossis aquell mateix Albert que una vegada, amb l'afany de fer-se home, va tenir prou coratge per trencar amb la família!

ALBERT.—És que aleshores...

JOSEP.—No t'escoltaves la gent: ja ho sé! Aleshores vas fer el que calia: vas omplir-te de fe en el teu destí, vas aclucar-te d'ulls...

ALBERT (*somrient, acabant la frase*).—I vaig fer el capbussó!

JOSEP.—Te'n penedeixes?

ALBERT.—Oh, no! Mai de la vida!

JOSEP (*sever, emocionat i tendre a la vegada: gairebé paternalment*).—I doncs? Vina'm aquí, ensopit, i apa, desvetlla't, que encara hi ets a temps! Per què no en prens exemple del primer capbussó? Digues!... Deixa'ls dir a la Tomasa i al meu fill; que ells son capassos fins d'aconsellar-te que deixis la pintura! No vulguis imitar-los els discrets! Ells fan les coses pam a pam i no avancen el peu dret que no tinguin ben segur l'esquerre. Són prudents, previsors; son formiguetes!... Nosaltres no, mal llamp! Nosaltres som artistes! Hem d'avençar a bots; saltant barrancs i travessant muntanyes; no aturant-nos per res, embestint tots els obstacles!... I al cap d'avall t'enlaïres o t'enfoneses, però, sigui com vulgui, estàs content perquè has fet el que devies!... Desperta't, toca-son!

ALBERT.—No em turmenti més!

JOSEP.—Tu mateix et turmentes! Passes el temps sense fer res de bo i en un neguit i confusió constants!...

ALBERT.—Doncs què he de fer, Déu meu? Doncs què de fer?

JOSEP.—Pendre els pincells i escampar aquestes boires tristesa: això! Fa massa dies que no treballes ge. Pendre els pincells, posar-te a refilar com un oce i surti el que vulgui!

(Puja l'escala en Rafel, 25 anys, correctament ve i amb el seu corresponent paraigües. Acostant-se a porta del taller, diu:)

RAFEL.—Ès pot entrar?

JOSEP (canvi ràpid de to i amb disgust).—Ja hi som! L'heu de casa! El conseller en cap de la família!

ALBERT.—Endavant!

JOSEP.—Aquest sí que és prudent! Vols jugar-t'hi que paraigües?

RAFEL (entrant al taller).—Bones tardes!

JOSEP.—Ja ho he dit que en duria! I això que ha sortit casa al bo del sol!...

RAFEL (adonant-se que estaven parlant i amb amabilitat).—Pot seguir la conversa!

JOSEP.—Ès que no dèiem res... Fullejàvem diaris... Té, l'geix el que diuen de l'Albert... T'ho recomano, apment de burgès!

RAFEL (llegint amb displicència, però sense pretendre m'lestar).—Sí... Està bé... Ja en pot tirar un bon tros l'olla!

JOSEP (amb ira concentrada).—De cap t'hi tiraria si bullís Obres la boca i ja m'ofens!

RAFEL (molt sorprès).—A vostè, pare?

JOSEP (pujant de to insensiblement).—Ja ho sabem que e un home superior i que dus el pa a taula; ja ho sabem!... Ja ho sabem que la glòria, segons com i devgades, només dóna pel llorer de l'estofat!... Ja ho sabem tot això! Però tantmateix val la pena de no rtreureu sempre!

RAFEL (desconcertant-se i amb greu de veure així el separe).—Ès que jo no volia...

JOSEP (no admetent raons).—Qui no et conegui que compri!

ALBERT (intercedint).—Deixa'l! No el fassis enfadar!

RAFEL (amb sentiment, com qui consola a un infant).—Vaja, pare! Que ni vostè mateix s'ho creu tot el que es diu! Jo no he volgut ferir-lo: li prometo!... Jo no he volgut retreure res; que al cap d'avall, tot el que fa no és altra cosa que complir amb la meva obligació!

JOSEP (entendrint-se desseguida).—Rafel...

RAFEL (sempre amb sinceritat).—Ja ho sé que de vegades sóc imprudent, ja ho sé! Però li juro: no és amb mal intenció... Que jo l'admiro, pare! Que jo n'estic cor

tent i orgullós de tenir un pare com vostè, tant digne, tant honrat...

SEP.—Això sí...

AFEL.—I actor de tanta anomenada!

SEP.—Veuràs anomenada, anomenada... Si em digués Coquelin, potser sí que en tindria. Dient-me Josep Puig, haig de passar-me amb la meitat i encara gràcies...

AFEL. (*abraçant-lo*).—Pare...

SEP.—Fill meu... (*Fa poca estona ha aparegut en Mates, l'empresari, 50 anys, pujant l'escala; i ara truca al pis d'en Josep.*)

LBERT.—Truquen a casa de vostè, senyor Josep.

SEP. (*tot il·lusionat*).—A veure!... Si és en Mates!... Què deu voler en Mates?

AFEL.—Vagi, pare...

SEP.—Desseguida... I sents?... Perdona'm! (*Entendrint-se de nou i gairebé amb les llàgrimes als ulls. Surt al replà de l'escala i escomet l'Empresari fent per asseñar-se.*) D'on surts, Empresa?

OMASA (*mirant per la reixeta*).—Qui demana?

MPRESARI (*a en Josep*).—M'he descuidat de dir-te...

SEP.—Obre, Tomasa! (*La Tomasa obra i s'entorna pis endins.*)

MPRESARI.—Veig que et ploren els ulls... T'has costipat? Que no caiguis malalt, ara que preparem un bon negoci!...

SEP.—No tinguis por, mal llamp! (*Aixugant-se les llàgrimes d'amagat, diu per dissimular:*) Veuràs... Podria ésser... com que allà dintre fumen... i els ulls... el fum... (*Desapareixen conversant.*)

AFEL. (*després d'una pausa enguniosa, s'atreveix a insinuar*).—El senyor Maristany...

LBERT.—No: no m'ho diguis! No cal pas que m'ho diguis! (*Amb desconsol.*) M'he quedat al carrer!

AFEL. (*arronsant-se d'espatlles*).—Mira... Paciència!...

LBERT.—Paciència... i esperança! No és això? Però, què vols que esperi? En qui vols que confii? Bah, Rafel, no m'enganyis! Tu prediques el que no creus; confessa-ho.

AFEL.—Realment, ja és difícil trobar-te una bona col·locació! Tu prou saps moltes coses, moltes coses! Saps coses curioses i que fan molt bonic; però totes plegades no serveixen ni per guanyar-se la vida!...

OSEP (*que ve depressa del seu pis, tot capficat, crida*).—Noi! On t'has ficat?... Ep, noi!

AFEL.—Què mana, pare?

OSEP.—En Mates suma, multiplica i divideix i a mi ja em roda el cap del primer dos per quatre! No hi entenc res en números! Vina a ajudar-me, si no vols que m'emboliquin.

RAFEL (*conformant-se*).—Desseguida!

JOSEP (*fixant-se en l'Albert que ha restat pensatiu*).—E cara dorms, Albert?

RAFEL.—Ès que li deia...

JOSEP.—Cap a fer comptes tu, que entens en números i has nascut per conseller d'artistes. I aquest, deix per mi i deixem-lo sol que ha de pintar i de valent! Vaja, què esperes per acabar aquest quadro? (*Per u tela que té al caballet, ja a punt d'enllestir.*)

ALBERT (*completament desconcertat*).—Ès que vold abans...

JOSEP.—Encara dubtes, noi?

ALBERT.—Però... i la Montserrat?

JOSEP.—Acluca't d'ulls!

ALBERT.—Però i si em trobés desvalgut?

JOSEP.—Acluca't d'ulls, et dic! Els pincells, eminència, i la feina! Un altre capbussó i ets el rei de la vida!

RAFEL (*contemplant-los*).—Déu els cria i ells s'acoblen!

JOSEP (*que l'ha sentit, prenent-lo pel braç i anant-se'n*). I jo no et planto un bolet perquè t'estimo massa! Doncs, com et deia, en Mates que és molt viu i és gran matemàtic...

(*Desapareixen. L'Albert resta sol i, sortint del s abatiment, es disposa a seguir pintant la tela començada. Pausa llarga. Ve la Montserrat, pujant l'escala i truca a la porta del taller que estarà ajustada. Comença a fosquejar.*)

ALBERT (*distretament*).—Qui hi deu haver? Endavant!

MONTSERRAT (*apareixent, tota dolorosa i com avergonyida*).—Sóc jo...

ALBERT (*molt sorprès*).—La Montserrat? I ara!

MONTSERRAT.—No t'espantis, Albert... (*Pausa. I afege amb dolcesa.*) Eh que sóc atrevida? Ja ho veus... casa teva... i tota sola! Sense que m'hagis cridat, se se avisar-te ni res...

ALBERT.—Però què passa? Digues!

MONTSERRAT.—Vinc cansada... molt cansada!

ALBERT.—Seu...

MONTSERRAT.—Albert!... Estem ben sols?

ALBERT.—Sí, sí; ben sols! (*Però repensant-se i com violent i avergonyit de sobte, afegeix:*) Però si et sembla (*I fa acció de sortir del taller com per cercar la companyia dels veïns.*)

MONTSERRAT.—Albert! On vas, Albert? (*Pausa.*) Tanca sents? Si vols, tanca la porta...

ALBERT.—La porta?

MONTSERRAT.—Sí, la porta! Tanca, tanca!... Ningú n'ha fer res del que ens passa!

ALBERT.—Tens raó, Montserrat... Al cap d'avall... (*I tanca*

ONTERRAT.—Pintaves? (*Ell fa que sí amb el cap.*) Què pintaves?

BERT.—No val la pena... Res...

ONTERRAT (*molt commoguda*).—I com et sacrificues i t'esforces! I tot per mi, per mi, que mai no podré pagar-t'ho! No puc donar-te mai cap alegria, jo!...

BERT (*amb fonda tendresa*).—Cama't, vaja!... I ara mira'm als ulls... Així... I digues! Per què has plorat? (*Prenent-li les mans.*) Per què tremoles?

ONTERRAT (*volent dissimular, però sense aconseguir-ho*).—Jo?

BERT.—I com fas la valenta! (*Pausa.*)

ONTERRAT (*esclatant de sobte*).—Des de la mort de la mamà que no em pot veure!

BERT (*esforçant-se sempre per mantenir la serenitat i amb gran afecte*).—Però qui no et pot veure?

ONTERRAT.—La tieta... Em té avorrida, saps? Em té avorrida! Per res m'insulta i em tracta malament!

BERT.—Bé, tranquil·litza't...

ONTERRAT.—Jo prenia paciència... Jo pensava que al cap d'avall la tia no és dolenta; que al cap d'avall a casa d'ella m'hi guanyava la vida i... Jo prenia paciència, saps? Però darrerament no he pogut més: que s'en-tossudia en fer-me renyir amb tu...

BERT.—Sembla mentida!

ONTERRAT.—Sí, creu-me! No pots pas imaginar-te quina fúria de separar-nos li havia entrat aquests dies! Mai no em callava amb el mateix i sempre feia per posar nous entrebancs a les nostres entrevistes!

BERT.—Mireu la mosqueta morta!... Però i per què? Però i per què, tot això?

ONTERRAT.—Diu que ets un home que mai seràs bo per res... Que no m'estimes... I que si m'estimessis... (*Constant-li molt de dir.*) ja faria molt temps que hauries posat seny i perdut la mania de pintar...

BERT (*un punt violentat*).—I què en sap ella de totes aquestes coses!... Ja t'he dit, Montserrat, que la pintura...

ONTERRAT (*amb apassionada turbulència*).—Albert! No et justifiquis! No et justifiquis als meus ulls! Jo crec en tu i t'estimo... i et miro tan enlaire, tan enlaire!... Oh, calla, calla! Jo et vull com ets i tal com ets: t'ho juro!... Jo t'estimo, t'estimo!

BERT.—Montserrat...

ONTERRAT.—Jo no havia de repetir-te-les, no, aquelles paraules... Que m'han cremat els llavis i potser t'hauré fet mal sense adonar-me'n, oi? Però mira: he volgut dir-t'ho tot perquè compreguis que no hi podia seguir ni un instant més al costat de la tia!... M'hauria mort d'engúnia i de vergonya!

(La Tomasa, amb un cistellet al braç, surt del pis i tanca la porta. En disposar-se a baixar l'escala topa amb Serafi i Camila, que puguen. Observis que aquest joc escènic no ha de retardar gens el diàleg afegir cap pausa a l'obra.)

SERAFÍ (després de saludar, amb una inclinació de cap a Tomasa, li pregunta).—El senyor Albert Rocamora?

TOMASA.—Sí, senyor... Aquí mateix, primera porta... (I s'avança la Tomasa. Serafi i Camila acaben de pujar l'escala i, un cop al replà, esbufeguen una estona abans de seguir parlant.)

ALBERT.—Doncs... heu renyit?

MONTSERRAT.—Sí, sí; hem renyit per sempre!...

CAMILA.—Vol que truqui?

SERAFÍ.—Sí, Camileta: truca, truca i que tot sigui «ad maiorem Dei gloriam!...»

ALBERT.—Però per què tothom s'entesta en separar-nos? No ho puc comprendre això!

MONTSERRAT.—Tothom... Tothom...

ALBERT (amb dramàtica solemnitat).—On volen llençar-nos? Què hem de fer?...

(Ara és quan la Camila truca. Montserrat, en sentir-ho, diu:)

MONTSERRAT (ben baix).—Han trucat?

ALBERT.—Potser sí... Vaig a mirar-ho... Espera. (Mira a la reixeta i molt sorprès, baixant molt la veu, es torna a la Montserrat dient:) Montserrat... (La Montserrat acudint-hi tota estranyada, l'interroga amb els ulls.) Hi ha el senyor Boladeres...

MONTSERRAT.—El senyor Boladeres?...

ALBERT.—Sí...

CAMILA.—No contesten...

SERAFÍ.—Potser no t'han sentit... (Ella torna a trucar.)

MONTSERRAT.—Què vols que fassi, Albert?

ALBERT.—Vina, depressa! I no et moguis d'aquí... No ve que et vegin... (Entra amb la Montserrat a les habitacions de l'esquerra i en surt a l'instant.) Què deu voler? En fi... (Obre la porta, després de procurar assabentar-se.)

SERAFÍ.—Salut, Apelles!

ALBERT.—Bones tardes!...

CAMILA.—Déu hi sia...

ALBERT (procurant sempre de portar-se amb la major correcció).—Vostè per aquí, senyor Notari? Quin miracle!... Passin, passin... Com va, Camila?

SERAFÍ.—Ja és la meva senyora... No ho sabies?

ALBERT (molt estranyat i sense saber què dir).—Ah...

SERAFÍ.—Som casats per consell del teu pare. Cansell facultatiu, com si diguéssim!

ALBERT.—Ah... Me n'alegro...

CAMILA (*baixant els ulls, tota modesta*).—Moltes gràcies...

SERAFÍ.—Així vivim tranquils, i ella té més llibertat per poder cuidar-me!

CAMILA (*posturera i agràida*).—Don Serafi...

SERAFÍ (*corresponent-li de la millor manera que sap*).—Camileta...

ALBERT (*una mica molestat de veure'ls tan empalagosos, els interromp així*).—Seguin, seguín! (*Pausa.*) Doncs a què dec...

SERAFÍ (*embestint-lo resoltament*).—Veuràs, poques paraules. Ja saps, Albert, que t'he vist nèixer i ja pots suposar que et duc simpatia...

ALBERT (*també resolt a fer-se escoltar*).—Sí, senyor... I què vol dir?

SERAFÍ.—Vull dir que em dol moltíssim de saber-te tan caigut... Dus una vida de penes i fatigues, massa agitada i fins potser gens d'acord amb els principis que han informat la teva educació cristiana...

ALBERT.—Ah! No ho sabia...

SERAFÍ.—Sort que vetllen per tu persones de molt seny i que t'estimen força i...

ALBERT.—I ara es recorden de mi? Senyal que els hi convé!

SERAFÍ (*pujant de to amb sobtades energies*).—Prou! Deixa'm dir i parlaràs! Mentrestant, calla! No he vingut a escoltar càrrecs ni a fer discursos inútils. Autoritzat degudament, vinc a proposar-te solucions armòniques: res més!

ALBERT (*contenint-se*).—Això ja em va millor!

SERAFÍ (*amb solemnitat*).—Parlo per boca dels teus pares. Adolorits pel teu comportament, però fent-se càrrec del què és la joventut i fins del què pot una passió mal encaminada... (*Geste de protesta de l'Albert.*) bé, sí; deixe-m'ho corre.—ells, generosament, diu que et perdonen... (*La Camila s'ha entendrit, i ara sospira llargament i ridícula.*)

CAMILA.—Ai, Senyor!...

SERAFÍ.—Què gemegues, Camila?

CAMILA.—Don Serafi, dispensi'm... Certes coses fan trencar el cor... Pobre senyor Rocamora! (*Torna a gemegar.*)

SERAFÍ (*prescindint d'ella i perquè calli*).—«Satis, satis!»... Et perdonen, ja ho saps... «Ergo», des d'ara les portes de càn Rocamora tornen a obrir-se per l'absent... I ja tots els braços familiars estan a punt de rebre't. Llença-t'hi, doncs, com el fill pròdig i...

ALBERT.—Com el fill pròdig, diu? I ve a parlar-me en so de pau?

SERAFÍ (*amb creixent energia*).—No discutim paraules! El punt essencial és que tornis a casa.

ALBERT.—Però amb quines condicions?

SERAFÍ (*desconcertat un instant, però atinant-hi dessegui-*

da).—Ah, sí! No temis! Podràs pintar i força... i tan com vulguis! Per això no renyirem!... Tindràs pincells tindràs colors i fins taller!... I llibertat i plata! Per això darrer amb prudència: no ho oblidis!

ALBERT.—Ai, senyor Boladeres! Vostè em parla com si jo dugués gorra de cop, encara!

SERAFÍ (*somrient amb naturalitat*).—Com que et vaig veure nèixer...

ALBERT.—Però no m'ha vist créixer!... ja es coneix!

SERAFÍ (*com fent una darrera advertència*).—La Montserrat..

ALBERT (*resoltament*).—Amb ella tot; sense ella res!

SERAFÍ.—Pensa-t'hi bé, minyó; pensa-t'hi bé!... «Quod Deus vult perdere, prius dementat...» (*Pausa. I afegeix després, procurant de convence'l amb altres artificis.*) Tu tens una germana...

ALBERT (*sobtat pel record, s'oblida de les presents lluites i tot s'amoroseix*).—I com segueix? Què tal l'Esperanseta?

SERAFÍ (*aprofitant-se habilment de les circumstàncies*).—Pobra noia! Ella més que ningú en tocaria les tristes conseqüències de la teva conducta, si no fos que ha trobat un pretendent que ja se'n sap fer càrrec del que són aquestes coses i...

ALBERT (*extraordinàriament sorprès*).—L'Esperanseta es casa?

SERAFÍ.—No ho sabies?

ALBERT.—Ni una paraula.

SERAFÍ.—Es promesa amb en Claudi Roviralta.

ALBERT (*no sabent-se'n avenir; com si s'nniés*).—En Claudi? Ha dit en Claudi?

SERAFÍ.—Sembla que et ve de nou!

ALBERT (*volent encara dissimular*).—Així... de sobte... Es clar...

SERAFÍ (*tirant l'aigua al seu molí*).—Com et coneix, en Claudi! Abans d'intentar aquest pas de reconciliació, bé prou que ell ens ho deia i repetia: «L'Albert és molt tossut! De mica en mica ha anat caient, caient, i ara s'hi troba bé en la disbauxa... No hi valdran prec ni menaces.»

ALBERT (*resta com qui, de sobte, veu desplomar-se alguna cosa que creia ferma i segura... I només té esma per murmurar, com si s'ho preguntés a ell mateix*).—Així parlava en Claudi?

SERAFÍ (*no fixant-se gaire en l'efecte que tot això produeix a l'Albert, intrigat com està amb les pròpies paraules*).—Així mateix!... Però jo, que no et considero tan perdut, vull usar i abusar de les súpliques abans de passar a l'altre capítol...

ALBERT (*que ja ha tingut temps de revenir-se, ara contesta*

en to amargant i irònic, que resulta incompreensible per Serafí).—En Claudi em coneix bé: tot serà inútil!

SERAFÍ (*un xic desconcertat*).—Es la darrera paraula?

ALBERT.—Sí, senyor: la darrera! I li suplico que acabem aviat...

SERAFÍ.—No porto pressa...

ALBERT.—Doncs jo tinc molta feina i la veritat... (*S'alça, com a punt d'acomodar-lo. Serafí i Camila es miren estranyats i, poc a poc, s'alcen també. Pausa. Es gairebé fosc. La Tomasa puja l'escala. En arribar al replà diu:*)

TOMASA.—Quina fortor de gas!... Ja no s'hi veu... (*Butxa-queja una estona, i encén el bec de gas. Després, calmament, obre la porta del seu pis i desapareix tan-cant darrera seu.*)

SERAFÍ.—En fi, si t'hi entossudeixes...

ALBERT (*acompanyant-lo cap a la porta, a punt d'esclatar amb violència*).—Vagi, vagi...

SERAFÍ.—No insisteixo... «*Alea Jacta est*»... (*Pausa.*) Ja saps que des d'avui deixes d'ésser l'hereu de càn Rocamora?

ALBERT (*fora de si*).—Que bon profit li fassin a en Claudi els meus diners! Prou bé que els ha guayaf!

SERAFÍ.—No t'entenc, noi!

ALBERT.—Quanta baixesa!...

SERAFÍ.—Tot anirà a parar a mans de l'Esperanseta... I referent a en Claudi...

ALBERT (*com pensant en veu alta*).—Hipòcrites! Farsants! Que heu convertit el matrimoni en agència de negocis o en hospital d'invàlids!...

SERAFÍ.—Però de què te les heus?

ALBERT.—Estigui bo!...

SERAFÍ (*ofès, a punt de sortir i per ferir-lo*).—Com et cou! Com et cou! (*I afegeix, acostant-se-li, com a cau d'orella i en to confidencial.*) Ah!... I pel que toca a aquella pensió secreta... a aquell rajolinet de plata que tu rebies mensualment de la teva mare...

ALBERT (*entre avergonyit i aclaparat*).—Sí...

SERAFÍ (*alçant la veu de mica en mica*).—No te'n refiis gaire, creu-me. Nosaltres, en vista del teu comportament, farem tots els possibles perque s'estronqui aviat... (*Severament, forta la veu i la mirada reptadora, diu encara.*) Que els diners de càn Rocamora, Albert, no han servit mai per mantenir barjaules!... (*I se'n va sense més explicacions.*) Conservar-s'hi!

ALBERT (*tremolant tot ell, furios, imponent, com a punt de llençar-se sobre Serafí*).—Don Seraff!...

SERAFÍ (*tombant-se amb inconscient impassibilitat*).—Què vols?... Ja està dit: barjaules! (*Albert, ara ja no pot dominar-se i s'hi abraona, Però la Camila, amb les mans plegades, s'hi interposa.*)

CAMILA.—Albert!... Per Déu, Albert!

ALBERT.—Quin fàstic! Fora! (*I els treu del taller, tanca la porta d'una revolada.*)

CAMILA (*ja en el replà de l'escala*).—Reina Santíssima!

SERAFÍ.—Té els mals esperits al cos! És una fera perillosa!

CAMILA.—Don Serafi, fugim!

SERAFÍ (*prenent-la del braç*).—«Nulla redemptio! Nulla redemptio!» (*Desapareixen escales avall.*)

ALBERT (*dsprés d'una pausa, s'asseu en qualsevol cadira murmura amb el cap entre les mans*).—Tot cau! Tot s'enderroca!

(*Ve la Montserrat, tota rígida i pàl·lida, com una ombra. Avença silenciosament fins on seu l'Albert i el contempla trista i enamorada. Després, amb molta suavitat, deixa caure una mà sobre el front d'ell i sospira.*)

MONTSERRAT.—Albert... (*Ell, sobtat, alça els ulls a ella calla, ple d'emoció. Ella repeteix amb la veu plena de llàgrimes:*) Albert!... (*Ell no pot contestar-li. Ella parla airí:*) Per mi ho has perdut tot: fins l'esperança de millors dies...

ALBERT.—Per mi ho has perdut tot: fins el bon nom... T'he ofès, m'han ofès i no he sabut venjar-me: ja ho veus!... Perdoa'm, però no em deixis!

MONTSERRAT.—M'he quedat tota sola: sense casa i sense feina. Seré una creu per tu!

ALBERT.—Una creu dolcíssima...

MONTSERRAT.—Com t'estimo!...

ALBERT.—Com t'estimo!... (*Insensiblement, s'han anat acostant, abraçant-se. Finalment, sense donar-s'en compte, es besen. Pausa llarga. La Montserrat, amb molta dolcesa, es separa d'ell.*) No te'n vagis, encara!...

MONTSERRAT.—Albert! Albert!... És fosc... És tard...

ALBERT.—Però... no te'n vagis!

MONTSERRAT.—Què tens? Somnies?

ALBERT (*fosca, solemnement*).—On vols anar? On aniràs?

MONTSERRAT.—No ho sé... No ho sé, pobra de mi! Tinc por, Albert! (*Esclata en plors perduda l'esma.*)

ALBERT.—Plores? No ploris! No vull que ploris... No!... (*Aquesta vegada ell la besa repetidament, ple de passió.*)

MONTSERRAT (*sospira*).—Albert...

ALBERT.—Et sap greu, Montserrat? Et dol que et besis?...

MONTSERRAT.—No... No... No... Besa'm... Besa'm...

ALBERT.—Jo no t'havia besat mai... Jo no gosava...

MONTSERRAT.—Jo desitjava els teus petons... però els temia...

ALBERT.—Temíem a tothom i de tothom...

MONTSERRAT.—Trojàvem espines per tots els camins.

ALBERT.—Que ens perfumin les flors de l'amor nostre...

MONTSERRAT.—És el darrer consol!... Nostre Senyor ja ho vol que ens estimem...

ALBERT.—I els homes ens hi llicen tot volent separar-nos!

ONTERRAT.—Mai podran separar-nos! (*L'abraça.*) Mai!
Sóc teva!

BERT.—Estima'm, Montserrat! Besa'm! Oh, besa'm!

ONTERRAT.—Em fas morir d'amor!

BERT.—Em fas felix! Jo, et vull! Jo et vull!

ONTERRAT.—Quina alegria!... Pren-me! Pren-me! Pren-me!

TELÓ

TERCERA JORNADA

L'acció en la mateixa vila on passa la primera jornada d'aquesta obra.

Som a una de les sales del «Centre recreatiu», en nit de funció de teatre.

A la dreta, primer terme, porta que comunica amb saló de descans del teatre. A segon terme, la porteta que va a l'escenari.

A l'esquerra, porta que va als salons de billar.

Al fons, gran portalada que dona a una mena de galeria des d'on es veu la part alta d'alguna de les cases del poble.

Cadires i tauletes de joc i de pendre cafè repartides convenientment per l'escenari. Som a l'istiu.

(La Balbina, 25 anys, que és la cafetera, trasteja per l'escena. L'Apotecari, 30 anys, i el Mestre, 35 anys seuen en una taula de primer terme dreta. L'Apotecari està llegint, rodejat de diaris i revistes. L'Empresari ve per la porteta de l'escenari i es dirigeix a en Josep Puig que seuen en la taula d'allà prop, bevent a culleretes una tassa de thè.)

EMPRESARI.—Com et trobes?

JOSEP.—Millor. Força millor... Ja et dic jo que els del «Centre Recreatiu» d'aquest poble tenen un escenari ben poc divertit. És menut com una aglà i sense cap finestra.

EMPRESARI.—En canvi, és nou de trinca!

JOSEP.—Llàstima de vellesa!

EMPRESARI.—Què vols dir?

JOSEP.—Que si fos vell, ja s'hi haurien fet esquerdes i així podríem respirar.

EMPRESARI.—Doncs... no et passa? No et passa? A veure els pols...

JOSEP.—No tinguis por, mal llamp! Jo et prometo que acabaré barm la funció! *(Segueixen parlant baix.)*

MESTRE.—Què em dones? *(Pel diari que el seu amic li allarga.)*

APOTECARI.—Llegeix, si no et sap greu.

BALBINA *(a en Josep)*.—Vol aiguanaf, potser?

EMPRESARI.—Sí; porti'n una mica...

BALBINA *(parlant dels espectadors de la comèdia que figuren que s'està representant)*.—Quin tip de riure es fan

Vostè els agrada molt! Tothom en parla de vostè! Per la festa major, que ja és aprop, volen que torni!...

MPRESARI.—Vaja, que et faràs un gran nom!

OSEP.—Pensa que em dic Josep Puig!... Josep Puig i res més... Recorda-te'n i no em toquis la dèria!

ALBINA (*esclatant a riure sense solta ni volta*).—Quina gràcia, Déu meu!

MPRESARI.—L'aiguanaf! Depressa! Que el senyor ha de sortir aviat a fer comèdia!

ALBINA.—Ai, té raó! Dispensin! Quina gràcia! (*Se'n va rient.*)

MPRESARI.—I ara! De què riu?

OSEP.—No en fassis cas. Sóc l'actor còmic i com que passo per plaga els faig riure per qualsevol cosa i vinga o no vinga a tomb. Avui mateix, tot sopant, a l'hostal he dit... res... que feia molta calor... I no s'ho podien acabar, t'ho juro!... Allò ha estat una desfeta de rialles! Sanglots i xiscles, i vinga plorar d'ulls! (*Segueixen parlant baix.*)

POTECARI (*pel diari que, després d'haver-lo llegit, li torna al mestre.*) Bé, què te'n sembla?

ESTRE.—Que aquest noi anirà lluny! Quatre anys enrera quan vivia entre nosaltres, ningú en feia cabal i...

POTECARI.—I avui, sembla impossible, veritat? Tota la premsa en parla!... Té, llegeix... vés llegint... (*Donant-li més paper.*)

ESTRE.—Es veu que ha estat un gran èxit la nova exposició!

POTECARI.—Pintant com ell, deuen guanyar-se molts diners!

ESTRE.—I glòria! Molta glòria!

POTECARI.—No li envejo. Jo voldria els diners.

ESTRE.—Qüestió de preferències! Aquí tens en Jordi, per exemple, que li enveja la dona.

POTECARI.—Aquell enveja la dona de tothom.

ESTRE.—Per això predica l'amor lliure.

ALBINA (*sortint amb l'aiguanaf per en Josep*).—Si és servit... L'aiguanaf...

OSEP.—Molt bé, Albina...

POTECARI (*fullejant la «Il·lustració Catalana» on hi ve una fotografia íntima d'Albert i Montserrat*). Ja en fa de goig la Montserrat!... És de primera...

ESTRE.—Ve retratada aquí?

POTECARI.—Al costat de l'Albert... Mira...

RASPUNT (*apareixent, ràpid, per la porteta que du a l'escenari*).—Senyor Puig!

OSEP.—Va desseguida! Jo moriré pels escenaris!

MPRESARI.—Vaja, coratge!

OSEP.—Es la meva missió! Divertir al poble! (*I se'n va, seguit de l'Empresari.*)

MESTRE.—Saps qui el coneix de temps l'Albert? En Jos Puig!

APOTECARI.—I ara!

MESTRE.—Diu que havien viscut a la mateixa escala.

APOTECARI.—Quina casualitat! I què? Què en conta?

MESTRE.—Una pila de coses!

APOTECARI.—Digues! Digues! (*Entra en Claudi, pel for*)

CLAUDI.—Bona nit i bona hora.

MESTRE I APOTECARI.—Bona nit...

MESTRE (*seguint la conversa, ja prescindint d'en Claudi*)

Diu que una vegada l'Albert...

CLAUDI (*que, en passar, ha collit aquestes últimes paraules*)

—Deixeu-lo aquell ximple! Fa uns quants dies c

aquí no es parla d'altra cosa!

APOTECARI.—Ès la glòria del poble!

CLAUDI.—La vergonya de casa!

APOTECARI.—Bé... segons com t'ho miris!

CLAUDI.—Què saps tu, poca solta!...

APOTECARI.—Home! Claudi!...

CLAUDI (*entre bromes i veres diu, amb molta intenció.*)

Apotecari, Apotecari! Cuida't de fer remeis i no

fiquis allà on no et demanen! Sinó, t'exposes a per

la parròquia...

MESTRE.—Ès que l'Albert... veuràs...

CLAUDI.—I tu, senyor mestre d'estudi, si vols tenir dei

bles, procura amagar ben bé l'orella de les teves id

disolvents: és un consell d'amic!

MESTRE.—Però si jo només deia...

CLAUDI.—I prou! Que no se'n parli més! Ja sabeu cap

tiro si m'heu volgut entendre... Aquell perdut, no s

deu anomenar mai en presència dels de cân Rocamo

Ès la meva voluntat!

QUIMET (19 anys. *Entra pel fons, corrent i esbufegant*).—

sóc a temps?

MESTRE.—Atura't! Ja han començat fa estona!

QUIMET (*contrariat*).—Fan comèdia pocs dies, i encara, qu

en fan, arribo tard!

APOTECARI.—I això que sempre corres!

QUIMET.—Maliatsiga!

CLAUDI.—M'acompanyes, Quimet?

QUIMET.—Si han començat, tant se m'endona! Més m'

timo esperar el segon acte... I la senyora, Claudi?

CLAUDI.—Ve amb els sogres... No crec que triguin gaire.

QUIMET.—Pendràs alguna cosa?

CLAUDI.—Que aprofiti... (*Se'n va cap al saló de descans.*)

MESTRE (*així que desapareix en Claudi*).—Bon vent i b

ca nova!

APOTECARI.—I esculls i tempestats a mig camí!

MESTRE.—I engúnies!

APOTECARI.—I naufragis!

QUIMET.—Però de què us les haveu, si pot saber-se?

MESTRE.—Presumit!

APOTECARI.—Orgullós!

MESTRE.—Com se'n refia que té molts diners i bones influències!

APOTECARI.—Sempre està menaçant!

MESTRE.—Torres més altes han caigut!

APOTECARI.—Si al cap d'avall no és altra cosa que un poll ressucitat!

MESTRE.—I té por que el plomin i li tallin la cresta!

APOTECARI.—Per això no pot sofrir que l'Albert fassi carrera!

QUIMET (*caient-hi*).—Ah! Parlàveu d'en Claudi?

MESTRE.—I ara te n'adones, aixeric? Aquí tenim en Jordi!

BALBINA (*acudint a la taula dels joves, on seu Quimet*).—Què vol pendre, Quimet?

QUIMET.—Porti'm café. (*La Balbina es separa de la taula i es topa amb en Jordi, 32 anys, que acaba d'entrar. L'escomet desseguida, tan dissimuladament com sap, i li parla així, baixet i amb molt misteri.*)

BALBINA.—T'he esperat tot avui...

JORDI (*amb desembràs i pràctica*).—Noia, dispensa'm. No he trobat manera de venir! Hi ha tants malalts!...

BALBINA.—Escuses! És que ja no m'estimes!

APOTECARI (*somrient, als seus amics*).—L'esguerra-cries ja està conferenciant!

MESTRE.—N'hi ha un tip d'aquest xicot! Darrera les falldilles es capàs de jugar-s'hi la carrera!

APOTECARI.—I tant bon metge que és! En Claudi al seu costat, amb prou feines serviria per menescal!

MESTRE.—Per això no es poden veure ni en pintura.

QUIMET.—Però menescal i tot, visita més que en Jordi.

MESTRE.—Ès que li pren la clientela valent-se de males arts.

APOTECARI.—I després, que ja està demostrat que en aquest món hi ha més bèsties que persones...

(*Ha acabat l'entrevista entre Jordi i Balbina. Ara, doncs, en Jordi es dirigeix a la taula dels amics que el reben fent molta gatzara.*)

JORDI.—Heu acabat de murmurar?

APOTECARI.—Trapella!

MESTRE.—Perdulari!

JORDI.—Faig cap mal a ningú?

APOTECARI.—Pobre marit!

JORDI.—Els marits rai, que no se'n senten!

APOTECARI.—Així que em casi, jo et prometo que trenca-rem les amistats.

MESTRE.—Ell no té preferències: casades i solteres, totes li agraden per l'istil. No reconeix obstacles ni tem remordiments.

JORDI.—Hi toques, mestre-tites! L'amor i el desamor, ja els declararia lliures de real ordre!

APOTECARI.—No tens esmena! (*En aquest precís instant apareixen, al fons, Serafí i Camila.*) Vols-t'hi jugar que fins fores capàs d'embestir la Camila?

JORDI (*còmicament picat*).—Ep! No m'ofenguis, tu; que això ja és massa! (*Mostrant-la als companys solemnement.*) Contempleu-la, companys, que és pesa de respecte i devoció... Ella sí que ha nascut per verge màrtir! Verge i màrtir fins més enllà del matrimoni. (*Tots riuen. Torna la Balbina a servir cafè a en Quimet i en Jordi. Es confonen les converses de la colla.*)

SERAFÍ.—Em fa il·lusió de venir al teatre aquesta nit: creu-me.

CAMILA.—Si fa molta calor! Si tampoc podrà estar-s'hi! Desenganyis!

SERAFÍ.—Devegades ets massa previsor. Devegades ets massa pessimista... Ja veus el que em fas dir! Anem, anem, i procura no ésser tan estremosa. «In medio consistit virtus», Camileta...

CAMILA (*tornant a caminar, resignada i obedient, però gens convençuda*).—Molt bé diu...

SERAFÍ (*en passar per la taula d'en Jordi i altres companys*).—Salut als joves! (*Tots corresponen afectuosament.*)

MESTRE.—Que es diverteixin força... (*Pausa.*)

APOTECARI (*mostrant a Jordi aquella fotografia d'abans*).—Tú! Els coneixes?...

JORDI.—Ja ho crec! La Montserrat!... Però d'on l'has tret aquesta fotografia?

APOTECARI.—Es molt interessant! La publica la «Il·lustració Catalana». L'Albert està que parla!

JORDI.—La Montserrat està esplèndida!

MESTRE.—Vols-t'hi jugar que encara hi penses en aquesta xicota?

JORDI.—Es la única dona del món que em faria fer un disbarat!

MESTRE.—Perquè deu ésser de les poques que has volgut i no has hagut!

APOTECARI.—I no per falta de corre-li al darrera!

MESTRE.—Té raó que l'havies festejada!...

APOTECARI.—Però l'ocell va volar i vares quedar-te apuntant els núvols!...

QUIMET (*esclatant a riure sense solta*).—Aquesta és bona!

MESTRE.—Era una perdiueta de primera!

JORDI.—Es una perdiueta que si se'm posés a tret altra vegada jo us prometo que no s'escaparia!

APOTECARI.—I doncs per què aleshores...?

JORDI (*seriós, concentrat*).—Aleshores... em faltava expe-

riència i la xicoteta... no sé... no sé què em feia; com una mena de respecte estrany...

MESTRE.—Tens moltes pretensions! (*En Quimet torna a riure com l'altra vegada.*)

JORDI (*amb recansa i despit*).—Mentre que ara, la noia... Ja ho sabeu... En fi, deixem-ho córrer!

QUIMET.—Bona! Bona!

JORDI (*furiós contra aquelles rialles*).—Callaràs, ensopit?

QUIMET (*una mica esverat, però seguint amb la rialla*).—Que no es pot riure?

JORDI (*agafant-lo pel braç, molestat de debò*).—Parlo formal, ho sents? Parlo formal!

MESTRE (*intervenint*).—No us enfadeu...

APOTECARI.—I ara!

MESTRE.—És el caliu! El caliu que respira i es rebifa!... (*Es perd la conversa. Apareixen Serafí i Camila, venint del saló de descans.*)

SERAFÍ (*aixugant-se la suor del front*).—Allò és irressistible!... Irrespirable!...

CAMILA (*amb secreta fruició per haver-ho endevinat*).—Sóc massa previsor, tantmateix? Sóc tot allò d'abans?

SERAFÍ.—No, no, Camila! Ets la pròpia justesa. Una excepció! El mateix seny i equilibri fets femella! Ets el meu àngel de la guarda!... Estàs contenta així?

CAMILA (*somrient agraïda*).—Don Serafí...

SERAFÍ.—Mai més m'enganyaran! Bona nit, joves!

MESTRE.—Bé farem unes quantes caramobles abans d'anar a dormir?

JORDI.—Si el senyor Boladeres no ens desaira...

SERAFÍ.—El senyor Boladeres... Oh, caram! Ja és una temptació!... Què te'n sembla, Camila, la prudenta, tu que ets el meu «alter ergo»?

CAMILA.—Vagi, vagi, don Serafí, que es distreurà una estona i l'exercici és bo per la salut. Però, sobretot, recordi's que ja són més de les deu!...

SERAFÍ (*encantat*).—Cada paraula una sentència! És admirable!... Si haguessis anat a Grècia, filla meva, fores una entre els set sabis!

(*Entren en escena, venint del fons, Ignasi, Gumer-sinda i Esperanseta. La Gumer-sinda, desseguida va a trobar la Camila i conversen a part.*)

IGNASI.—Què prediques, Boladeres? Què prediques?

SERAFÍ.—Véns a jugar al billar?

IGNASI.—Véns a veure comèdia?

SERAFÍ.—«Vade retro!»... Som-hi, jovent?

MESTRE.—L'hem de guanyar, senyor Boladeres!

JORDI.—No s'escaparà pas!

SERAFÍ.—Oh, ja m'ho temo!... «Audaces fortuna juvat!»

CAMILA.—Don Serafí...

SERAFÍ.—Camila...

CAMILA.—Si vol alguna cosa, només ha de fer que cridar-me... D'aquí estant el vigilo...

SERAFÍ.—Sí... Magnífic! (*Serafi, el Mestre, en Quimet en Jordi entren als salons de billar. L'Apotecari segueix llegint, impertorbable.*)

IGNASI (*a Gumersinda, impacientant-se*).—Vaja, què esperes?

GUMERSINDA (*a la Camila*).—Em sap un greu de deixar-la sola!

CAMILA.—Fassi, fassi...

GUMERSINDA.—Què et sembla, Ignasi, si em quedés a fer-li companyia?

IGNASI.—Ah, tu mateixa, noia!

ESPERANSETA.—No véns, mamà?

GUMERSINDA.—Ja em trobareu aquí... Vés, vés, filleta... (*Besant-la al front, molt afectuosament.*) Déu et fassi felicitat, que de bona ja ho ets... (*L'Ignasi i l'Esperanseta entren al saló de descans. Gumersinda i Camila s'asseuen. L'Apotecari segueix llegint amb molt interès, indiferent a tot el que passa.*)

CAMILA.—No es troba bé l'Esperanseta? La veig molt trista.

GUMERSINDA.—És el seu natural... No en fassi cas...

CAMILA.—Abans bé em sembla que era més alegre i enjogassada!...

GUMERSINDA.—Parla de temps, vostè!... Quan una és noia tot és senzill i rialler... Però un cop casada, vénen els mals de cap...

CAMILA.—«Dura lex, sed lex»; és ben veritat... I encara, senyora Gumersinda, nosaltres tenim un gran consol: que no som pobres! Quan una considera...

GUMERSINDA.—Sí, no li nego... Però no són pas els turments de la misèria els que més desesperen i envelleixen!

CAMILA.—Vol que li parli amb tota confiança, senyora Gumersinda? Jo mai no n'he temut d'altres! Sóc més valenta que vostè! Ja ho veu! (*Somrient amb inconsciència.*)

GUMERSINDA.—Com es coneix que no té fills, vostè!

CAMILA.—No, no... Ni voldria tenir-ne...

GUMERSINDA.—Donen moltes alegries, moltes, moltes!... Però en canvi, els dolents! i com se'n vengen de la felicitat que porten a les cases!... Un dia, no saps com, sents que crida l'espòs i que els veïns s'hi fiquen i aconsellen i veus els fills divagar pels recons, com una ombra dolorosa... Tu, sents que se et trenca el cor i vols arranjar-ho tot i consolar al fill, com sempre, i res!... T'adones que, per primer cop a la vida, les teves paraules ja no tenen pel fill cap mena de sentit... I plores, plores, i ja tot és en va! Que t'han robat el fill i el fill et deixa fugint no saps per què ni saps on...

I per tota la vida, sempre més, l'enyorança s'arrela al fons de l'ànima... i tens remordiments... i et desesperes... i has de callar... callar tota la vida! (Plora.)

CAMILA (*va repetint per consolar-la*).—Senyora Gumersinda, això no val... Això no val, senyora Gumersinda... (*El Mestre ve dels salons de billar, tot animat i dirigint-se a l'Apotecari, diu:*)

MESTRE.—Quina festa major! Mai s'haurà vist enlloc!... Vina! N'estem fent el programa!

APOTECARI.—Noi! Tu somniès!

MESTRE.—El senyor Serafí! El senyor Serafí ha tingut la idea!

APOTECARI.—Quina idea?

MESTRE.—Res de balls ni envelats i fora moixigangues! Tot formal, ben pensat i de gran transcendència!

APOTECARI.—Però, no jugàveu al billar?

MESTRE.—Això al començament. Després, de mica en mica, ha rotat la conversa i ara, per allà dins, no es parla d'altra cosa que de la festa major... Depressa! Necessitem dels teus serveis!

APOTECARI.—Si tampoc hi entenc res!... (*I torna a llegir, boi dient amb displicència:*) Vaja, espavileu-vos!

MESTRE.—Com s'entèn, espavileu-vos? No t'escapes! (*I li pren el diari, posant-se a córrer cap els billars.*)

APOTECARI.—Porta el diari! Tu!

MESTRE.—Si no te'l pintes rai! (*I desapareix.*)

APOTECARI.—Ep! No fem bromes! (*I perseguint-lo, desapareix també cap als salons de billar.*)

GUMERSINDA (*reprenent l'anterior conversa*).—Dissimuli, Camila... Només li faig sentir plany i tristeses!

CAMILA.—Oh, ja hi estic avesada!... Miri: a casa, quan don Serafí tanca el despatx, passem l'estona a la vora del foc, conversant de remeis i malalties... Vaja, digui, senyora Gumersinda, que no em molesta pas... I què en saben, què en saben de l'Albert?

GUMERSINDA.—Ni una paraula, res... Ja fa quatre anys que no en sabem ni una paraula!

CAMILA.—No l'han vist mai enlloc?

GUMERSINDA.—Enlloc... Enlloc...

CAMILA.—Mai els ha escrit?

GUMERSINDA.—Ni una sola vegada!

CAMILA.—Cregui que se'm fa estrany! I tant afectuós i tant bon noi que semblava!

GUMERSINDA.—Però si l'Albert és bo! Si ell ens estima i ens enyora! Som nosaltres que no l'hem volgut a la vora el nostre fill. Des que és fora, no hem fet res, ni un sol pas, per atreure'l de nou!

CAMILA.—I doncs, aquella visita que amb don Serafí vàrem fer-li a Barcelona, no significa res?

GUMERSINDA.—Qui sap si des d'aquell moment va començar la separació inevitable!...

CAMILA.—Ai, senyora Gumersinda!... Vostè ha perdut la serenitat i està desesperada!... Ja la planyo!

GUMERSINDA.—Sí, sí, Camila... Visc tremolant i amb el cor encongit... No sé què fer ni què pensar...

CAMILA.—I el senyor Rocamora, tant prudent, bé deu dir-hi la seva!... Doncs per què no l'escolta i s'hi confia?

GUMERSINDA.—No en parla mai d'això l'Ignasi!... No en podem parlar mai, a casa, del meu fill!

CAMILA.—Bé, no exageri! Això, al començament de les balles es compendria molt bé!... Però ara, després de tant temps... Apropòsit, miri: Don Serafí mateix, que com vostè ja sap, abans no hi simpatisava gaire amb l'Albert, ara no té prou boca per cantar-lo... com a pintor, s'entèn! Diu que val molt... que anirà lluny... que... vaja, que tot sovint me'n llegeix coses que et porten els diaris...

GUMERSINDA.—Doncs veu? A casa ni els periòdics que parlen del meu fill podem llegir. Prou que en Claudi es cuida de fer-los fonedissos!... Ah, si no fos en Claudi!

CAMILA.—Em fa quedar parada! Vol dir que ell...

GUMERSINDA.—No el pot veure l'Albert! No sé per què ni sé el que es proposa: però no el pot sofrir ni veure!... I en Claudi és violent... Dominador... I és jove!... I en canvi el meu marit va posant anys...

CAMILA.—Sí que el trobo una mica decaïgut...

GUMERSINDA (amb gran dolor, com per ella mateixa).—Lluiten... Lluiten... I en Claudi el vencerà: n'estic segura!... Albert! Albert! Fill meu! Ets la meva darrera esperança i moriré sense tornar-te a abraçar!

CAMILA (espantada de veure-la tant adolorida i divagadora).—Senyora Gumersinda, què li passa? Senyora Gumersinda! (Pausa. Ressona un llarg aplaudiment, venint de la sala d'espectacles. Comença d'entrar gent en escena que va repartint-se per les taules. La Camila haurà dit:)

CAMILA.—Ja han acabat el primer acte!... (Tornen dels billars Serafí, el Mestre, l'Apotecari, en Jordi i en Quimet, acompanyats d'uns quants joves més. Venen molt contents i animats, portant al mig a Serafí, que amb un paper a manera de programa i el seu llapis corresponent, va donant disposicions a la colla i apuntant el que convingui. Forta animació que contrasta amb el reculliment de l'anterior escena.)

JORDI.—Pot estar-ne content, senyor Boladeres! Vostè és l'home de les idees lluminoses!

APOTECARI.—És el cervell del poble!

MESTRE.—La nostra Providència!

SERAFÍ (amb visibles mostres de satisfacció, va consultant

el paper mentre parla).—«Satis, satis!»... Trobo que no n'hi ha per tant! La població, de sí mateixa, ja és prou important i té prou recursos per organitzar-la una festa major excepcional... No tinc altre mereixement, en tot cas, que el d'haver aixecat la llebra, com vulgarment es diu...

APOTECARI (*ponderatiu*).—I quina llebra!

QUIMET.—Colossal!

SERAFÍ.—No perdem temps amb elogis «a priori» que ofendrien la meva tradicional modèstia. Anem al gra; vull dir que anem per feina!

CAMILA (*a la Gumersinda, després d'haver contemplat a Serafí amb embadaliment*).—Que està content, don Serafí! Com hi disfruta amb aquestes futeses!...

SERAFÍ.—A veure, jovent, i qui se'n cuida d'anar a trobar els membres del Jurat pels nostres primers Jocs Florals?

APOTECARI (*al Mestre*).—Es cosa teva.

MESTRE.—No hi tinc inconvenient, si tu m'ajudes!

QUIMET.—El que ens durà més trasbals serà l'exposició de pintura!

SERAFÍ.—Però en tocarem la recompensa! Imagineu-vos aquestes gran sales del «Centre» totes plenes de quadros! És magnífic!...

QUIMET.—I vol dir que en vindran de quadros?

SERAFÍ.—No en dubto gens! Com que darem bons premis als artistes!

JORDI (*de sobte*).—Una nova pensada!

MESTRE.—Vinga!

SERAFÍ.—Mai fan nosa!

JORDI.—I si invitéssim l'Albert a organitzar-la i dirigir-la aquesta exposició?

MESTRE (*entusiasmant-s'hi*).—Molt bé!

QUIMET (*també molt content*).—S'aproba?

APOTECARI (*a Jordi*).—Ets un gran home, vaja!

GUMERSINDA (*que ha anat seguint aquesta escena amb molt interès, ara, sentint parlar de l'Albert, diu a la Camila, tremolant d'emoció*).—Oh, Camila, Camila! Han parlat del meu fill!

JORDI.—Si l'Albert acceptés, fóra segura la victòria!

APOTECARI.—Si acceptés rai, ja ho crec!

GUMERSINDA (*no podent contenir més els seus maternals impulsos, ara intervé en la conversa, tota esperançada*).

—I acceptarà el meu fill! Acceptarà, si vostès l'hi demanen!... Depressa! Corrin! No s'entretinguin més i vagin a trobar-lo desseguida! L'Albert acceptarà!

SERAFÍ (*que fins ara no s'havia adonat d'ella, diu apart*).—La Gumersinda aquí? Quina imprudència!

APOTECARI (*a Jordi*).—Ja saps on viu l'Albert?

MESTRE.—En Puig ens ho dirà. Vaig a contar-li què passa.

(I desapareix per la porta de l'escenari. Entren Ignasi i Esperanseta, venint de la sala d'espectacles. La Gumersinda, veient l'Esperanseta, l'abraça boja d'alegria i diu :)

GUMERSINDA.—Esperanseta! Filla! Que torna el teu germà! Que el tornarem a veure!...

IGNASI (*extranyat, no saben què pensar-ne de l'actitud de la seva dona, exclama amb severitat, mirant-la fit a fit*).—A què ve tot això? No puc comprendre...

GUMERSINDA.—No t'hi neguis, Ignasi! No t'hi neguis! T'ho demano pel que més estimis!

IGNASI (*encara amb més severitat*).—Gumersinda!...

GUMERSINDA.—Pensa que mai no he volgut res... Pensa que sempre he estat afectuosa i obedient; que he fet la teva voluntat tota la vida i mai t'he contradit... Pensa que sóc una mare desolada i...

IGNASI.—Acabem! Què demanes?

GUMERSINDA.—No llencis el teu fill! No em prenguis el meu fill, ara que torna! No vulguis afligir-me mortalment!...

IGNASI.—Boladeres! Què vol dir tot això? Parla!

SERAFÍ.—Ja ho veus; per culpa nostra ha surgit un conflicte. «Aliquando bonus dormitat Homerus».

IGNASI (*acabant de comprendre la situació, es dirigeix a Serafí i a la colla que el volta planyent-se així*).—Sembla extrany, sembla mentida, que coneixent la situació de casa us hagueu atrevit...

JORDI (*reaccionant, contesta sincerament*).—Nosaltres hem parlat pel bé del poble!

SERAFÍ.—Nosaltres hem parlat de bona fe: t'ho garantitzo.

IGNASI.—Tot el que vulguis, però...

JORDI (*interrompent-lo entusiasmat*).—Si tornava l'Albert, les nostres festes foren memorables!

APOTECARI.—No es parlaria d'altra cosa en tot Catalunya!

IGNASI (*un punt afalagat; imperceptiblement afalagat*).—No serà tant; no serà tant, tampoc!

JORDI (*creixent per graus en entusiasme*).—Fins els infants se'l saben de memòria el nom de Rocamora!

APOTECARI.—Si no passa dia sense que els diaris el citin una pila de vegades!

QUIMET.—I sempre en mig dels elogis més entusiastes...

IGNASI (*no donant-se encara, però ja endevinant-se-li la satisfacció que sent pels cants que s'endressen al seu fill*).—Però vostès exageren!... Em sembla que exageren una mica!

JORDI.—Si encara ens queden curts! L'Albert és l'orgull i la glòria d'aquest poble que va tenir la sort de veure'l néixer!

SERAFÍ.—I fórem uns ingrats, tots nosaltres, si no el glori-

fiquéssim... Això també és veritat, i cada cosa en el seu lloc!

IGNASI (*lluitant fortament*).—Encara, Boladeres? Tu també, Boladeres?

SERAFÍ.—I jo més que ningú! Perquè justament, assegut en una taula del meu despatx de Notari, es pot dir que l'Albert va començar a exercitar-se en la pintura! Cada paper de barba que queia a les seves mans pecadores, quedava convertit, com per miracle, en una veritable joia artística!... El que és la força de l'instint! Una vegada, fins es va atrevir i tot amb el meu paper «sellat»! Em va fer molta grà... (*Va a dir «gràcia» però la Camila l'interromp així:*)

CAMILA.—Don Serafí!... Jo encara me'n recordo de l'enraïada que vostè hi va pendre!

ESPERANSETA.—Oh, papà! Papà meu! No t'hi oposis a que torni l'Albert!

JORDI.—Li farem una rebuda triomfal! Orquesta a l'estació, catifa de flors per tot arreu i domasos als balcons! (*Gran animació que va crexent per graus.*)

QUIMET.—Demano la paraula!

APOTECARI.—Ja la tens!

QUIMET.—Proposo una altra cosa: que al carrer on va néixer el nostre artista se li canviï el nom.

JORDI.—Molt bé!

SERAFÍ.—Magnífic!

QUIMET.—I que se'n digui, des d'avui, carrer del Pintor Rocamora!

APOTECARI.—Quimet, vals un imperi!

QUIMET.—Visquen els Rocamora! (*Aplaudiments i «Visques!», crits, deliri... L'Ignasi, commogut, ja no pot més i diu:*)

IGNASI.—Vaja, que en mig de tot, no sé com agrai'ls-hi tanta deferència... Això ja és massa... massa! (*Protestes. Es reproduceix l'ovació.*) No ens mereixem nosaltres tant d'honor!...

SERAFÍ.—El nom de casa teva és immortal i se li deu respecte i homenatge!

GUMERSINDA.—Ignasi! Ignasi! Com no se't trenca el cor? Cor resisteixes encara el desig de tornar-lo a veure el nostre fill gloriós, el nostre fill estimat?

IGNASI (*amb veu presa per l'emoció*).—Tots voleu el mateix... Tots pregueu el mateix i... (*Ja a punt de cedir.*)

GUMERSINDA.—Oblidem-lo el passat! Volguem des d'ara començar una altra vida!...

JORDI.—Va, senyor Rocamora, decideixi's!

ESPERANSETA.—Sí, papà: decideix-te! Fes que torni l'Albert!

(*Venint de la sala d'espectacles, acaba d'entrar en Claudi a punt de sentir aquestes darreres paraules. En*

el seu rostre s'hi reflexen una gran sorpresa i contrarietat. I diu a la seva dona, amb veu de reny que consegueix ni vol dissimular:)

CLAUDI.—Esperanseta!

ESPERANSETA (amb esglai).—En Claudi!...

CLAUDI.—Que ens tornem bojós, tots plegats, aquesta nit!

GUMERSINDA (humil i tímidament).—Escolta'm, Claudi...

CLAUDI.—No parlava amb vostè! Parlo amb la meua dona!

Esperanseta, digues! Què significa tot això?

IGNASI (conciliador una mica imposit).—Veuràs... aques senyors...

CLAUDI.—Ja m'ho temia!

GUMERSINDA.—Claudi! Claudi! Què et proposes? Què vols? Per què venies?

CLAUDI.—Fa temps que m'ho temia! S'ha pronunciat un nom, s'ha entendrit una mare, s'han despertat mal dormides vanitats... i ja la tenim armada! En un instar d'irreflexió vol destruir-se l'obra pacient d'una pil de temps de seny i sacrifici!... I bé, doncs, no serà!

IGNASI.—Però com parles? Bé, bé, no cridis! No et vu sentir cridar!

CLAUDI.—Sembla impossible, sogre, que vostè es resigni servir de joguina a quatre mal aconsellats!

SERAFÍ.—Jovincel! Jovincel! Parla amb més compte dels amics del teu pare!

JORDI.—Senyor Seraffí, no es queixi! De pitjors en dirà sinó el deturen! Ja el coneixem al jove!

CLAUDI.—De segur que l'esca del pecat heu estat vós!

JORDI.—I amb molta honra! Ja ho crec! No sé el què donaria perquè demà mateix tornés l'Albert!

CLAUDI.—No tindreu aquest gust! Ja us en responc!

JORDI.—Massa aviat canteu victòria!

GUMERSINDA.—Claudi! Claudi!... Però què t'ha fet l'Albert? Què t'ha fet el meu fill perquè l'odiis d'aquesta manera?

(Venint de l'escenari, ha entrat ja un moment el Mestre acompanyat d'en Josep.)

MESTRE (fent ara les presentacions).—Els senyors Rocamora... En Josep Puig, actor...

JOSEP.—I servidor de vostès.

MESTRE.—Gran amic de l'Albert!

JOSEP.—Quina alegria els hi donarem! Demà mateix, en arribant a Barcelona, correré cap a porta'ls-hi la notícia! L'Albert no se'n sabrà avenir! La Montserrat no ho voldrà creure! (L'Ignasi, quan sent anomenar la Montserrat, canvia l'expressió i resta tot preocupat, no comprenent, encara, tot el sentit de les paraules. En Claudi observant això, diu amb gran ironia:)

CLAUDI.—Es que ja val la pena de dubtar-ne! No ho trobeu, amic Puig?

GNASI (*com per ell tot sol*).—La Montserrat? Ha dit la Montserrat?

CLAUDI.—Si tots plegats viviu als llims, o feu el desentès! Si al cap d'avall feu llàstima!

GNASI (*a Gumersinda*).—Jo no m'ho creia, no! Que jo em pensava que de tota aquella bogeria dels vint anys ja ni en quedava rastre!

CLAUDI (*rient triomfant davant l'aclaparament de l'Ignasi*).—L'Albert està perdut! Perdut per sempre! (*Pausa llarga*.)

SERAFÍ (*a en Puig, com qui diu a cau d'orella*).—Quina imprudència!... La Montserrat... m'entén?

JOSEP (*amb candidesa*).—Es que s'estimen d'allò més! I sempre, sempre, allà on va l'un va l'altre!

SERAFÍ.—Però... no són casats!

JOSEP.—Vol dir?

SERAFÍ.—N'estic ben cert!

JOSEP.—Com que ningú ho volia que es casessin... ara ho comprenc, els pobres!... Se'n devien descuidar! Ja ni me'n recordava!

CLAUDI (*a Josep*).—Callareu, poca solta?... Quin escàndol!

JOSEP.—Com s'exalta vostè! Tot té remei en aquest món! Vostès els casen i tot queda com cal! Contents vostès, content tothom i ells més trempats que sempre!

IGNASI.—Oh, si tot es solucionés d'aquesta manera!

JOSEP.—I desseguida, si vostès s'hi empenyen. L'Albert no és pas tossut ni filosof ni res... És un artista i prou! I si vostès el convencen...

CLAUDI.—No tenim temps nosaltres per dedicar-lo a convèncer massells!

SERAFÍ.—No en fassis massa, Claudi! La indulgència és una gran virtut. Nostre Senyor ja ho diu: —No vull la mort del pecador, sinó que es converteixi i visqui!

GUMERSINDA.—La Montserrat és bona i amorosa! Jo la sabré commoure!... (*En aquest moment es sent tocar el timbre d'avis del teatre. La gent que hi havia repartida per l'escena comença a desfilar poc a poc*.)

SERAFÍ.—Ve't aquí que, entre tots, podem fer una bona obra.

JORDI (*intercedint*).—No 'en vulguin perdre l'ocasió.

CLAUDI (*indignat d'aquella intervenció*).—Qui us hi demana, eh? Qui us hi demana?

JORDI.—Jo desitjo la pau de la família Rocamora! Jo desitjo...

CLAUDI.—Ei que vós desitgeu... Més val que calli!

JORDI.—No m'espanto! Parleu!

CLAUDI (*rabiós contra en Jordi*).—Darrera les faldilles hi perdreu clients i el seny i tot! Tenim memòria, i ja ens recordem que l'havíeu festejada la Montserrat!

JORDI (*ofès, disposat a la defensa*).—Beneit! I què vol dir?

CLAUDI.—Que ara, amb l'escusa de defensar l'Albert, voleu

que us portin la Montserrat al poble per tornar-la embestir! Se us veu venir de lluny!...

JORDI.—Farsant, més que farsant! Els teus escrúpols i consciència no són res més que por! Por de quedar-t sense l'herència dels de cân Rocamora! (*Esclata i lluita i tot és impotent per deturar-los.*)

CLAUDI.—Traieu-me'l del davant!

JORDI.—Vares casar-te per ésser ric i ara t'adones de qu perilla la caixa i per això crides!

IGNASI (*avergonyit de l'espectacle, fent, inútilment, pe imposar-se*).—Prou! No us vull sentir més!

CLAUDI.—I com m'odies! No te'n saps avenir que hagi tingut més sort que tu!

JORDI.—Per sota mà m'has pres la clientela! M'has sega l'herba sota els peus!

CLAUDI.—Els malalts se et morien en el llit del dolor mentre tu els seduïes la dona a la cambra del costat!.. Prou que et coneix el poble!...

IGNASI.—No us vull sentir! Ja prou! Ni una paraula més! (*Tots callen, pausa... Els amics d'en Jordi consegüentment endur-se'l. L'Esperanseta, tota amorosa, s'acosta a en Claudi que ha restat tremolant d'odi i despit.*)

ESPERANSETA.—No t'exaltis, sents, Claudi? No t'exaltis! Pensa...

CLAUDI (*furiós*).—Bah, deixeu-me! Tu en tens la culpa, sents? Tu en tens la culpa! (*Ella va a insistir: ell la rebutja.*) Deixa'm en pau, t'he dit! Sinó... (*I esbossa una amenaça. Ella no pot més i esclata en plors.*)

ESPERANSETA.—Déu meu!

GUMERSINDA (*acullint-la*).—Filleta!...

IGNASI.—Però Claudi!...

CLAUDI.—Hem parlat de l'Albert i ja veu, sogre: només d'anomenar-lo, el fanc ja ens ha esquitxat a tots plegats! Quina vergonya!

IGNASI (*vibrant d'indignació, amb dolor immens*).—No! Mentida! L'Albert no n'és la causa, no, d'això que passa! L'Esperanseta plora... i plora sempre!... tu ja ho saps... i tu n'ets l'únic responsable, sents?

CLAUDI.—No és hora de sermons!

IGNASI (*amb tota sinceritat, amb tota l'ànima*).—L'Albert mai de la vida no m'ha donat els disgustos que tu em dones!

CLAUDI.—I ara, sogre! Ves amb el què sortim!... En bona fe que tot plegat es mereix un gran tip de riure. (*Riu cínicament.*)

IGNASI (*ofès, prenent una resolució*).—Jo et garantitzo que no tindràs humor de riure gaire!... Senyor Puig!

JOSEP.—Servidor.

IGNASI.—Demà mateix, sens falta, vostè vegi l'Albert.

CLAUDI.—No, sogre! No fem un disbarat! Pensi-s'hi bé!

IGNASI.—Vegi l'Albert, he dit!

CLAUDI.—Sogre, no em tempti! La paciència té un límit i...

IGNASI.—Amenaces? Encara m'amenaces?

(*Entra l'Empresari tot atribulat, venint de l'escenari.*)

EMPRESARI.—On s'ha ficat en Puig? Apa, que anem a començar!

JOSEP.—Va desseguida!... I doncs, senyor Rocamora, com quedem?

IGNASI.—Fassi el que li he dit: vegi l'Albert i... que torni! que torni!

GUMERSINDA.—Gràcies! Gràcies, Ignasi! Te n'estaré agraïda eternament.

CLAUDI (*procurant deturar-lo*).—Escolti'm, Puig...

JOSEP (*amb molt menyspreu*).—Tinc feina! I si em vol creure no s'hi capfiqui massa. (*Se'n va junt amb l'Empresari.*)

SERAFÍ.—T'has portat com un home, Rocamora!

CLAUDI (*desconcertat, però no donant-se*).—Sogre, ens veurem les cares!

IGNASI.—Sí: quan vulguis!... Però sàpigues que, des d'avui, a casa meva ocuparé el lloc que em pertoca i que em volies usurpar! (*Pausa. A l'Esperanseta, que segueix plorant aprop de la Gumersinda.*) Vina als meus braços, filla, que jo et defensaré!

ESPERANSETA (*acudint-hi*).—Papà... Papà...

IGNASI.—I tu, fill meu absent, fill meu llunyà, torna sobre el meu cor; que ara ja me n'adono que no vaig ésser gens piadós amb tu!

CLAUDI.—Sogre! Vostè es fa vell!

IGNASI.—Torna, fill rebutjat, fill avorrit... Oh, torna, que tinc fam d'abraçar-te!

CLAUDI.—Sogre, vostè es fa vell! Vostè repapieja!

IGNASI (*amb crit suprem*).—Prou! Ja he sofert massa! Encara tinc dret a fer-me obeir! Obeeix!... Vés-te'n! Vés-te'n!

(*Claudi, vençut, no pot resistir més, baixa els ulls i se'n va com avergonyit, però furiós i guardant-se les energies per mitllor ocasió; que ell prou endevina que no tardarà a presentar-se.*)

TELÓ

QUARTA JORNADA

La mateixa gran cambra d'aspecte conventual, on té lloc la primera jornada d'aquesta obra. Penjades per les parets hi haurà també pintures, però enquadrades en marcs de millor qualitat. Som al matí d'un dia d'estiu. Fa bon sol i l'escena és plena de llum.

(La porta del carrer és oberta i al peu de la porta hi haurà la Gumersinda com acomiadant algú. Pausa. L'Ignasi, tot decaigut i preocupat, amb un plec de papers sota el braç, pregunta a la Gumersinda, que, després d'haver tancat la porta de l'entrada, ve a trobar-lo :)

IGNASI.—Gumersinda! Amb qui parlaves?

GUMERSINDA.—Tot aquest matí que demanen l'Albert... Ni que fos un ministre, el nostre fill.

IGNASI.—No s'ha llevat; encara?

GUMERSINDA.—No... No... És veu que duia molta son atrasada. És veu que s'hi dorm bé en el llit pairal! *(Somrient.)*

IGNASI.—Com es coneix que estàs contenta!

GUMERSINDA.—Molt!... I tu, que no n'estàs?

IGNASI.—Vols que et digui la veritat? Jo no me'n sé avenir d'això que passa! Si sembla que mai hàguem renyit amb l'Albert!... Sembla com si mai ens haguéssim separat!

GUMERSINDA.—Miracle de l'amor!

IGNASI.—Ai, Gumersinda! Quan et penses ésser feliç, que pures i senzilles veus les coses de la vida! Un mal entès, ahir; l'amor, avui... Però i abans i després de tot això, i entre mig de tot això, no hi sents com la presència misteriosa d'alguna força que ens mou tot fugint de la nostra comprensió... i que et fa viure en constant inquietud? Què ha passat? Què passa? Què vindrà, Déu etern! *(Amb esgarripança.)*

GUMERSINDA.—Ignasi! Ja fa dies que no sé com et trobo. No semblés el mateix d'abans!

IGNASI.—Començo a obrir els ulls a unes clarors i a unes tenebres que ni sospitava... i m'esgarriro; veus? *(Allargant-li la mà tremolosa.)*

GUMERSINDA.—Ignasi! Però què tens? Tu estàs malalt... *(Pausa.)*

IGNASI (amb veu fosca).—I en Claudi? On és en Claudi?

GUMERSINDA.—S'ha llevat dematí... i no ha tornat encara.

IGNASI.—No s'han vist amb l'Albert?

GUMERSINDA.—No, que jo sàpiga... (Pausa. Toquen dos quarts en el rellotge de paret.)

IGNASI.—Dos quarts de deu?

GUMERSINDA.—Somnies? Dos quarts d'onze ja són...

IGNASI.—I dius... que encara dormen?

GUMERSINDA.—Sí...

IGNASI.—I doncs?... com aniran a missa?

GUMERSINDA (suplicant).—Ignasi!...

IGNASI (molt severament).—Gumersinda!

GUMERSINDA.—Ja ho veig, Ignasi, ja ho veig... Però... considera...

IGNASI.—Molts pecats que s'han comès estava en la nostra mà l'evitar-los i no hem volgut o sabut evitar-los: ja ho sé. Per això, ningú com nosaltres es trobava obligat a la indulgència davant de Déu i dels homes!... Hem estat indulgents, molt indulgents, i era l'obligació: ja ho sé. Però pensa, Gumersinda, que la indulgència no vol dir pas feblesa i tingués present que des d'ara, des d'aquest instant, hem de procurar amb suavitat, amb tàctica, això sí, però també amb totes les forces, que els nostres fills s'esmenin de tots els errors passats... Saps què vull dir, Gumersinda?

GUMERSINDA.—Com que ells s'estimen no hi haurà cap obstacle pen ben encaminar-los: creu-me!

IGNASI.—Tant de bo que ho encertis! (Entenebrit, dirigint-se al seu despatx.)

GUMERSINDA.—Però com parles?... On vas?

IGNASI.—Al meu despatx. A veure com estan aquests papers... Vull puntualitzar-ho tot, posar-ho tot en ordre... Mira: és la còpia del meu darrer testament i... té, llegeix: tot, tot el que és nostre, anava a parar a l'Esperanseta i a en Claudi.

GUMERSINDA.—Oh!...

IGNASI.—Era injust! Era injust! Que jo també tenia un fill i no me n'adonava...

GUMERSINDA.—Era injust... Era injust...

IGNASI.—I pensar que mentrestant hauria pogut morir-me! I pensar que l'Albert... Oh! Vull esborrar-lo el passat; no vull que en quedi ni rastre del meu passat de ceguera i de passió!

GUMERSINDA.—Vaja, calma't... Escolta...

(Desapareixen parlant. Entren al despatx. Pausa llarga. Ve la Montserrat, per la segona porta de l'esquerra.)

MONTSERRAT.—Albert... Albert...

GUMERSINDA (sortint del despatx, murmura com per ella mateixa:;) Pobre Ignasi!... (Després adonant-se de la noia, diu amb molt d'afecte.) Bon dia, Montserrat!

MONTSERRAT (*corresponent-li el millor que sap*).—Ah!..

Bon dia tingui!

GUMERSINDA.—Déu n'hi doret, de la son que teníem! Ho endevino?

MONTSERRAT.—He descansat divinament. Sí, senyora, sí. Però no em renyi, perquè em sembla que encara hi ha qui em guanya! L'Albert...

GUMERSINDA.—Justa: l'Albert encara guanya.

MONTSERRAT.—Oh, ja m'ho temia! Sempre em toca ésser la primera de llevar-me! (*Pausa.*)

GUMERSINDA (*criquant la minyona*).—Noia! Lluisa!

MINYONA (*apareixent*).—Demanaven?

GUMERSINDA.—Serveixi l'esmorsar.

MONTSERRAT (*somrient*).—Tant d'hora, vol que esmorsi?

GUMERSINDA.—Avui ja dinarem tard!

(*La Minyona se'n va. Apareix l'Albert, baixant l'escala i cantant alegrement:*)

ALBERT.—«Sóc com arbre en Primavera!»

Montserrat! Te'n recordes d'en Josep Puig, el primer company de nostres glòries i fatigues?

GUMERSINDA.—Que alegre t'has llevat!... Bon dia, fill!

ALBERT.—Bon dia, mamà. (*Fent-li l'amistat.*) Quin matí més resplendent!

MONTSERRAT.—Es de festa major!

GUMERSINDA.—Si sembla la festa major de tot el món, avui!... (*Emocionada.*) Si no me'n sé avenir de tantes alegries!

ALBERT.—Tinc unas ganes de voltar per aquests carrers de Déu! De passejar-me pel poble! Ahir, en arribar, com que era fosc, gairebé no vaig veure res!

(*Entra la Minyona a servir l'esmorsar.*)

GUMERSINDA.—Aquí mateix, noia... (*Volent dir que ho deixi sobre la taula. La Minyona, després d'haver obeït, es retira.*)

ALBERT.—Ja és ben gran aquesta casa! Ja és ben gran!

GUMERSINDA (*somrient*).—I ara te n'adones?... Apa! A seure! A seure tothom!

ALBERT.—Quan corria pel món i me'n recordava de la casa dels meus pares, vols creure, mamà, que encara la veia més gran del que avui em sembla? La imaginava... així... com una mena de convent... com un castell feudal...

GUMERSINDA.—No tant! No tant!

ALBERT.—Ara em ve a la memòria que una vegada a París, vaig somniar-la i tot aquesta casa... Vaig somniar-la immensa, tenebrosa, plena de cambres espaioses i de corredors inacabables... I recordo que, voltant, voltant, jo m'hi havia perdut i us cercava per tot arreu, pels cent corredors i les cent cambres, i no us trobava enlloc... Fins que, darrerament, no sé com, us

vaig veure tremolosos i encongits, allà... qui sap on... al cap d'avall de tot d'un d'aquells corredors que mai no s'acabaven i vaig posar-me a córrer desesperadament per aconseguir-vos...

UMERSINDA.—Digues, digues...

ALBERT.—I corria, corria, i quan més m'esforçava per arribar a vosaltres, més lluny us veia... Quina engúnia, mamà!...

UMERSINDA.—I després, Què va passar després?

ALBERT.—De cop i volta, va venir com una gran fosquetat i ja no us vaig veure més!... Tan sols de tant en tant em sentia cridar per unes veus febles, com si sortissin de sota terra, com si vinguessin de l'altre món... Jo prou que us contestava! Però ni vosaltres m'entenieu ni jo us podia entendre!... Que ens havíem perdut irremissiblement pels espais tenebrosos de la casa!...

UMERSINDA.—Oh, quina esgarrifança!...

MONTSERRAT.—Quin somni més estrany!

(Entra Ignasi, venint del despatx, a punt de sentir aquestes darreres paraules. Ve preocupat, disposant-se a pujar l'escala.)

IGNASI.—Ah, dormilegues, més que dormilegues! Us acabeu de llevar i ja parleu de somnis? Com es coneix que us agrada el caliu dels llençols! *(L'Albert i Montserrat el reben donant-li mostres de respecte i simpatia. L'Albert li besa la mà.)*

UMERSINDA.—Tant pujar i baixar escales, no et pot ésser bo, Ignasi. Ja saps que no et convé cansar-te!

IGNASI.—M'he descurat uns papers per dalt i...

UMERSINDA.—Te'ls baixo desseguida. *(Desapareix escales amunt, portant desseguida els papers que entrega a Ignasi. Després la Gumersinda se'n va per la segona porta de l'esquerra.)*

IGNASI.—I com va, minyons? Com prova aquesta vida?

ALBERT.—Ja ho veus, papà: perfectament!

MONTSERRAT.—Aviat ens hi acostumaríem!

ALBERT.—Ets servit?

IGNASI.—Te'n recordes massa tard, i si acceptés no sabries com combinar-t'ho per no fer un paper ridícul! Sort que et tinc compassió! *(Torna al despatx. Pausa.)*

ALBERT.—Com s'ha fet vell, el papà!

MONTSERRAT.—I com ha canviat de caràcter!... De totes aquelles violències d'abans, no en queda ni el record!

ALBERT.—No en queda rastre!

MONTSERRAT.—Nosaltres, els fugitius, els rebutjats d'ahir, som avui acullits amb tant d'afecte dintre d'aquesta mateixa casa... Sembla mentida!

ALBERT.—I amb tot, vols creure que quan en Puig va dir-me que el papà em demanava no em va venir gens de nou? Era una cosa natural: ja la veia venir de

temps i l'esperava d'un moment a l'altre! (Pausa. *Montserrat resta pensativa.*) Què penses, Montserrat?
 MONTERRAT.—Que tens raó... Que deus tenir raó... Si que devegades...

ALBERT.—Dignes, dignes!

MONTERRAT.—Devegades... no sé... em fa l'efecte de que temerosos de saber la trista veritat que ens volta ens estem enganyant i aturdint els uns als altres, com que s'acosta...

ALBERT.—Quina veritat? Què tems?

MONTERRAT.—Vols dir... que hi podrem viure en aquesta casa?... En aquest poble?

ALBERT.—Montserrat...

MONTERRAT.—En Claudi, el teu cunyat, ahir no era pas l'estació... No ens va venir a rebre, en Claudi.

ALBERT (*com no acabant-se de creure el mateix que diu*).—El papà ja va dir-nos no sé què d'una junta...

MONTERRAT.—I encara avui, en aquestes hores, no l'he vist en Claudi...

ALBERT.—Pensa que ens hem llevat molt tard i... (Pausa. *L'Albert es passeja amunt i avall inquiet i pensat de sobte. Després, com prenent una resolució, diu Montserrat* :) Vols venir, Montserrat?

MONTERRAT.—A on?

ALBERT.—A donar un vol pel poble! A esbargir-nos! (Pausa. *La Montserrat, s'acosta a l'Albert i li diu amb molta afecte* :)

MONTERRAT.—T'he fet posar de mal humor, Albert?

ALBERT.—I ara!

MONTERRAT.—No en fassis gaire cas de mi. Sóc massa estanya, devegades!... (Pausa. *Va al piano i l'obre Albert*! Jo em quedo. No tinc pas ganes de caminar.

ALBERT (*provant de somriure*).—Prou que et conec les intencions! Sempre seràs artista!

MONTERRAT.—No tardis massa!

ALBERT.—Vaja, a reveure!

(*Se'n va l'Albert, tancant la porta del carrer. La Montserrat es posa a tocar el piano. Pausa. Es sent la campaneta de la porta. La Minyona va a obrir i entra Serafi i Camila de bracet. L'Ignasi, tornant del despatx va a saludar-los.*)

CAMILA.—Vagi amb compte, don Serafi. Miri bé allà on posa els peus!

IGNASI.—D'on surts en aquesta hora, Boladeres?

SERAFÍ.—Ja ho veus: venim d'ofici. T'has perdut un sermó esplèndit! (*I afegeix, després d'una pausa, dedicada a cercar-lo amb els ulls per tot arreu* :) Però on s'ha ficat, l'Albert? Vols-t'hi jugar que ja és fora de casa?

- MONTSERRAT.—Ho endevina. Ara mateix ha sortit a donar un vol!
 SERAFÍ.—Prou li conec els costums a aquell personatge!
 CAMILA (*a la Montserrat*).—I la senyora Gumersinda? Com segueix?
 MONTSERRAT.—Ella sempre enfeïnada! Deu voltar per allà dins...
 CAMILA.—I si l'anéssim a destorbar una estona?
 MONTSERRAT.—Com conegui...
 CAMILA.—Don Serafi...
 SERAFÍ.—Camileta...
 CAMILA.—Ja tornem desseguida, sent? I si vol alguna cosa...
 SERAFÍ.—Sí... Magnífic...
 (*Desapareixen les dues dones per la porta segon terme esquerra.*)
 IGNASI (*després d'una curta pausa*).—I què me'n dius, Boladeres, de la jova de casa?
 SERAFÍ.—No et precipitis ni vulguis fer-me cantar abans d'hora. «Sub iudice lis est»... I apropòsit i entre parèntesis, permet-me una pregunta: quan els caseu els nois?
 IGNASI (*amb seriositat, no saben t punt fixo què respondre*).—Oh!...
 SERAFÍ.—Ignasi! Em fas quedar parat!
 IGNASI.—Vull dir que encara no tenim ben-resolt...
 SERAFÍ (*pujant de to*).—Temo que tot escoltant-te em tornaré de pedra!...
 IGNASI.—Però qui t'empeny que tant rodoles?
 SERAFÍ.—Dic que a hores d'ara ja hauria d'haver-se efectuat aquest matrimoni!... Seguint així us exposeu a que el poble murmuri i...
 IGNASI (*fondament preocupat*).—Dius... que es murmura?
 SERAFÍ.—Ayui mateix, sortint d'ofici, no es parlava de res més. Tothom se'n feia creus que a càn Rocamora s'hi donguessin semblants espectacles!... Recorda, Ignasi, que el pecat d'escàndol és el primer que Déu castiga. (*Pàusa.*) És que potser els interessats... s'hi oposen a legalitzar-lo i redimir-lo el seu estat vergonyós?
 IGNASI.—No! Això no!... És qüestió d'oportunitat; m'entens? L'Albert...
 ESPERANSETA (*baixant l'escala plorosa i pensativa*).—Papà... (*Adonant-se de Serafi i contenint-se.*) Dispensin si els destorbo...
 SERAFÍ (*apartant-se prudentment*).—Tu no destorbes mai...
 ESPERANSETA.—Escolta, papà: que ja ha vingut en Claudi?
 IGNASI.—No... No l'he vist... (*Pàusa. L'Esperanseta fa acció de retirar-se.*) A on vas?
 ESPERANSETA.—Per allà dintre...
 IGNASI.—Escolta.
 ESPERANSETA.—Digues...

IGNASI (*mirant-la fixament, molt adolorit*).—Què tens?

ESPERANSETA (*volent dissimular el seu sofrir*).—Jo?

IGNASI.—Sí. Què tens? Què hi feies tota sola per dalt?

ESPERANSETA.—Res...

IGNASI.—Aixeca els ulls, dona! Mira'm!

ESPERANSETA (*plorant contingudament*).—Papà...

IGNASI.—Encara llàgrimes? Sempre llàgrimes? Per què?
Per què?

ESPERANSETA (*conseguint dominar-se dessguida*).—No t'efadis, papà!... Si estic contenta! Veus? Ja estic contenta!...

(*Desapareix Esperanseta. Ignasi resta seguint-la an els ulls. Pausa.*)

SERAFÍ (*acostant-se a l'Ignasi i en veu baixa i solemne*).—

La moral! Sobre tot la moral! Tingueu present!...

IGNASI (*foscament, com divagant*).—El mal de casa nostra és més fondo, sents? Ve de lluny... de molt lluny i.
(*Canvi de to i com decidint-se.*) Tens un moment per escoltar-me, Boladeres? (*Toc de campaneta a la porta*)

SERAFÍ.—Crec que truquen...

IGNASI.—Entrem al meu despatx?

SERAFÍ (*després d'un moment d'haver-lo contemplat e silenci*).—Vols que et parli amb franquesa? Ara està massa excitat i em sembla que fóra millor deixar-hi per una altra estona.

IGNASI.—No, no... Certes coses no tenen espera, no... No en tenen!... Si depengués de mi, tot quedaria resol avui mateix.

(*La minyona haurà anat a obrir, i ara entra en Claudi. Aquesta vegada la porta del carrer deu restar ajustada.*)

CLAUDI (*sorprès i molt marcat*).—A^h... Bon dia, senyor. Notari.

SERAFÍ.—I bona hora, doctor...

CLAUDI.—Estem de... conferència? (*Mirant-los alternativament amb molta ironia.*)

IGNASI (*molestat per la presència d'en Claudi, empeny e Serafí cap al despatx dient-li* :)—Va, entrem! Depressa!

SERAFÍ (*tintinejant i obeint*).—Home! No corris! Sembla que juguem a fet! (*Desapareixen. Pausa. En Claudi els segueix ab els ulls vesant sospites i rancúnies. Pausa. Entra l'Esperanseta, sempre molt agitada.*)

ESPERANSETA.—Oh, Claudi! Finalment!

CLAUDI.—Com es coneix que porta pressa, l'Albert! Tot just ahir arribava i avui, sense més compliments, ja ens envia el Notari a casa! És molt trempat el teu germà!

ESPERANSETA.—Per què les fas aquestes coses? Digues! Per què les fas?

CLAUDI.—Però, no hi veus, Esperanseta?

ESPERANSETA.—No t'entenc... En bona fe, que no t'entenc!

LAUDI.—Té instints de corb el teu germà! Fins ara, corrent pel món darrera de les seves cabòries, ni se n'havia recordat de nosaltres!... Però, de cop i volta, s'adona que el pare es fa vell i està malalt i ens compareix a casa decidit a ajudar-lo a ben morir i a pescar, de passada, allò que es pugui!... Té instints de corb el teu germà!

SPERANSETA.—Ets injust! Ets cruel! Si compreguessis el mal qu m'estàs fent, jo sé que callaries!

LAUDI.—No callària, no! Que ja he acabat la paciència i vull parlar tant alt, tant alt, que fins els sorts han de sentir-me!... No comprens que a casa nostra tots s'hian avingut per perjudicar-nos? No ho estàs veient, Esperanseta? Però jo et prometo que no es riuran de mi!

SPERANSETA.—Per què veus enemics per tot arreu i falsats i traicions quan justament tothom s'abraça i és arribada l'hora del perdó?

LAUDI.—L'Albert ha deshonrat la casa pairal installant-hi com a reina la pròpia amistançada! Jo no puc consentir que la meva esposa visqui ni un dia més entre aquestes parets profanades!

SPERANSETA.—No exageris! L'Albert es casarà.

LAUDI.—No ho creguis! És un viciós! Un descregut!

SPERANSETA.—Dic que l'Albert es casarà! Els meus pares ho volen i sabran convertir-lo!

LAUDI.—Però pagant-li a bon preu la conversió, veritat?

SPERANSETA.—Ets implacable, Claudi!

LAUDI.—No; així més val que no es casin! Ens costaria massa cara la comèdia!... Que fugin, que ens deixin en pau i els ho perdono tot!

SPERANSETA.—Oh, Claudi, Claudi! Quina fúria t'ha posseït? Quin egoisme t'ha ressecat el cor?

LAUDI (*acometiui, mortificant, cruament egoista*).—La fúria de fer la meva voluntat! L'egoisme de conservar el que era nostre!

SPERANSETA (*cada cop més fundament ferida*).—Claudi...

LAUDI.—L'Albert ja no ho pot ésser avui l'hereu de càn Rocamora. Va abandonar el lloc i l'hem guanyat nosaltres a còpia de paciència i sacrificis. Doncs, ara ja és massa tard perque en el vulguin pendre!

SPERANSETA (*fora de sí*).—Però, en tot cas, fóra jo la que hauria de queixar-me!

LAUDI.—Retreu-me els teus diners!

SPERANSETA (*decaient, divagant, ja penedint-se de les anterior paraules, enamorada com està de Claudi*).—M'has fet desesperar! M'has ferit fins a l'ànima!

LAUDI (*creixent-se a mesura que ella decau, fins a imposar-se*).—Retreu-me els teus diners! Sols em faltava això!...

SPERANSETA.—No, Claudi! Perdona'm!

CLAUDI.—Puc prescindir de tu i de tots plegats! (*Fent a ció d'anar-se'n.*)

ESPERANSETA (*suplicant*).—No te'n vagis!—Perdona'm! (*Ella insisteix gairebé plorant i vençuda.*) Faré el que tu vulguis! Seguiré el teu destí. Seré la teva esclava! Oh, Claudi, Claudi, Claudi, no em deixis!
(*Entra l'Albert, venint del carrer i es topa amb Claudi que va a sortir.*)

ALBERT.—Gràcies a Déu que et veig!

CLAUDI (*amb ironia*).—Ja m'enyoraves?

ALBERT (*desconcertat per la freda rebuda*).—Home!... Ven ràs...

CLAUDI.—Es que t'adverteixo que no ho sóc com els altres

ALBERT.—Què vols dir?

CLAUDI.—Ni m'enlluerna la teva glòria ni em podràs et tendrir amb quatre paraules ben trobades!

ALBERT (*impacientant-se*).—Però de què te les heus? Quin mala vespà t'ha picat? Explica't! Aquesta és la manera de rebre al teu cunyat que, oblidant vells agravis, t'allargava les mans en so de pau?

ESPERANSETA.—No t'enfàdis, Albert! No us enfadeu!...

ALBERT.—No tinguis por, Esperanseta! Si el deixo pe que és!

CLAUDI.—Què sóc, si pot saber-se?

ALBERT.—Res que valgui la pena! Un tarambana!

CLAUDI (*menaçador*).—Sí... Un taramabana que té els ulls omblts oberts i que sabrà posar-te els peus a rotllo! Recorda-te'n! (*I se'n va per la primera porta esquerra*
Pausa.)

ALBERT.—I ara!... Què vol dir amb tot això?

ESPERANSETA.—Es el seu natural! No en fassis cas!

ALBERT.—En fi... Tant se m'endona! (*Passejant-se amunt i avall. Pausa.*) Esperanseta.

ESPERANSETA.—Digues.

ALBERT.—Sempre és així, en Claudi? Tant feridor? Tant violent?

ESPERANSETA.—No: creu-me! Devegades és bo... i afable: creu-me...

ALBERT.—I... per què renyiu? Per què renyíeu ara mateix?

ESPERANSETA.—No... No renyíem... no...

ALBERT.—I jo, sense saber-ho, potser n'era la causa de les vostres renyines, veritat?...

ESPERANSETA.—Albert!...

ALBERT.—De què m'acusa?

ESPERANSETA.—De res... De res...

ALBERT.—Parla, Esperanseta! Què li he fet de mal?

ESPERANSETA.—Em promets no enfadar-te?

ALBERT (*amb amargura*).—Veus com m'acusa... i tu te l'has cregut?

SPERANSETA (no podent contenir-se més i aixugant-se els ulls).—No! Això no! T'ho juro!...

ALBERT.—Pobra germana meva!... (Pausa. Amb molta tendresa.) Escolta, Esperanseta: vols que m'entorni? Digues! Vols que la Montserrat i jo ens entornem a córrer món?

SPERANSETA (amb tota l'ànima commoguda).—Germà!...

ALBERT (també molt emocionat).—Que ve de lluny, que ve d'enllà aquesta paraula! És la primera vegada que sento que em recordi l'amor de les que ens dèiem abans!...

SPERANSETA (plorant).—Albert! Bon germà meu!

ALBERT (solemnemnt, amb un gran plany).—Esperanseta! Pares!... Per què sou tant lluny, tant lluny, que de vegades em sembla que parlo amb les vostres ombres?

SPERANSETA (abraçant-lo).—No ens abandonis!... Que, si vols, tu pots dur-hi la pau a aquesta casa!...

ALBERT (besant-la).—El papà, Esperanseta!... Calla!

SPERANSETA.—Tens raó... Anem, Albert! Si ens veia així, qui sap què es pensaria!... És tant impressionable!

(Desapareixen per la primera porta esquerra. Venint del despatx, tot conversant, entren Serafí i l'Ignasi.)

IGNASI.—Bé... i com quedem per firmar el testament?

SERAFÍ.—Si t'hi entosudeixes, t'extendré l'escriptura desseguida. Passa per casa qualsevol dia d'aquests...

IGNASI.—Demà mateix, si puc...

SERAFÍ.—Magnífic... (Vénen, per la segona porta esquerra, Camila, Gumersinda i Montserrat.) Camileta, véns com l'anell al dit...

GUMERSINDA.—Però quedin-se a dinar!

SERAFÍ.—Avant, Ignasi!... Serenitat! M'entens? I, sobre tot, molta energia!

CAMILA (prenent del braç a Serafí, ja a punt d'anar-se'n).—Estiguin bones...

SERAFÍ (pr sí mateix, però en veu alta).—Oh, aquests artistes heretges! Quina plaga!... «Vanitas vanitatum...»

CAMILA (intrigada, li pregunta).—Com diu, don Serafí?...

SERAFÍ.—No t'hi capfiquis, Camileta, que tampoc m'entendries... «Et omnia vanitas.»

(Desapareixen Serafí i Camila. L'Ignasi, preocupat i silenciós, torna al seu despatx. La Montserrat haurà anat a seure, pensativa, prop del piano.)

GUMERSINDA (tornan d'acomiarar Serafí i Camila i després d'haver tancat la porta).—Montserrat...

MONTSERRAT.—Senyora...

GUMERSINDA.—Em sembla que vostè, de mica en mica, s'ha anat posant trista... Ho endevino? Per quin motiu? Pot saber-se el motiu?

MONTSERRAT (dissimulant).—No val la pena! Si estic igual que abans!

GUMERSINDA.—Potser... un disgust amb l'Albert?...

MONTERRAT.—No, no, senyora! Li prometo!

GUMERSINDA.—Doncs, què li passa? Digni! Vostè no negarà...

MONTERRAT.—Senyora Gumersinda, per què em tracta vostè?

GUMERSINDA.—Sí.. Té raó... Té raó... sí...

MONTERRAT.—Tant li costa, tant greu li sap considerar-vos com a filla?

GUMERSINDA.—És aquesta poca memòria! Si tinc un cap!

MONTERRAT.—Ja ho veu: no faig res per mereixe-ho i veure que tothom m'estimi. Oi que sóc exigent?

GUMERSINDA.—Éts una bona noia amorosíssima que em feres plorar d'alegria!... Filla meva! (*commoguda, l'abraça*)

MONTERRAT.—Senyora...

GUMERSINDA.—Vulgues ser-ho de debò la nostra filla! Montserrat! Per què no et cases amb l'Albert?

MONTERRAT (*imperceptiblement*).—Ara?...

GUMERSINDA.—Escolta'm, Montserrat: jo sóc una poqueta cosa; no sé pensar fondo, ni sé parlar bonic. Però m'interessa les coses amb ulls amorosits, confio en Déu i tinc experiència de la vida... Oi que ja et sabré convèncer sense més sabiduries? Sí, jo conec que sí!...

MONTERRAT (*tapant-se la cara amb les mans*).—Quina vergonya!

GUMERSINDA.—Ja sé que el que passa ha vingut per camins inevitables. Ja sé que no en teniu tota la culpa vosaltres tres d'aquest estat de coses... No, no us acuso ni podria acusar-vos!... Però caseu-vos! Caseu-vos desseguida! Pensa que el cel ho disposa, que ens fareu un gran bé i que, així, fins vosaltres mateixos viureu més feliços i més segurs en el vostre amor!

MONTERRAT.—Senyora Gumersinda!...

GUMERSINDA.—Pensa que el dimoni sempre vetlla i que el Nostre Senyor podria castigar-vos! Aquestes unions irregulars solen tenir conseqüències doloroses... I vosaltres, les dones, sempre ens toca sofrir-ne la pena més amarga!

MONTERRAT.—És veritat... És veritat...

GUMERSINDA.—Tu em diràs que l'Albert és un bon noi i que t'estima força. Ja ho sé que tens raó! És el meu fill i ha d'ésser el teu espòs! Déu me'n guard de dubtar-ne de l'Albert! Però, de totes maneres, no oblidem que la vida dels artistes és un seguit de temptacions... i, ai de l'home que estant en perill de caure, no pot invocar l'auxili de l'àngel de la guarda!... Si l'Albert et dixés...

MONTERRAT (*esgarrifada*).—No! No! Impossible!

GUMERSINDA.—Pensa que el cel no ha beneït la vostra unió!

MONTERRAT.—L'amor ens lliga!

GUMERSINDA.—El que ha lligat la terra, poden trencar-ho

els homes! El que no es trenca mai, es allò que lliga Déu!

MONTSERRAT.—Per què vol fer-me tremolar? Per què?

GUMERSINDA.—Si un dia l'Albert... Si una altra dona te'l volgués seduir...

MONTSERRAT.—Per pietat!...

GUMERSINDA.—Com ho faries per deturar-la? Digues? En nom de què podries deturar-la?

MONTSERRAT.—Per pietat! Ja prou!

GUMERSINDA.—L'Albert és jove i té un nom gloriós... Podria ésser temptat, enlluernar-se i relliscar per la pendent del vici...

MONTSERRAT (*tremolant, decandint-se, horroritzant-se*).—Oh, calli! Calli!... La meva fe! La meva fe!...

GUMERSINDA.—Podria cansar-se de tu i...

MONTSERRAT (*no poden més*).—Oh, senyora! Per què vol destruir-la la meva pobra fe?...

GUMERSINDA.—I si aleshores vingués un fill? Contesta! I si vingués un fill?

MONTSERRAT.—Déu meu!...

GUMERSINDA.—On aniries, tota sola, pels camins de la vida? Digues!...

(*Pausa. La Montserrat plora desconsoladament. Entra l'Albert. La Montserrat, en veure'l, se li abraça al coll, fora de sí, com espiritada, com volent retenir-lo sempre més.*)

MONTSERRAT.—Albert! Albert! No em deixis! No em deixis mai!

ALBERT (*estranyat, commogut, tot alhora*).—Montserrat...

MONTSERRAT.—Fel i vinagre he begut! Fel i vinagre se m'han filtrat al cor!

ALBERT.—Què tens? M'espantes!

MONTSERRAT.—Oi que m'estimes? Oi que m'estimes de debò?

ALBERT.—Però qui t'ha fet dubtar? Qui ha conseguit fer-te dubtar d'això que creies cegament des del dia que em vas conèixer?

GUMERSINDA.—Perdó! Perdó, fills meus!

MONTSERRAT (*a l'Albert, per la Gumersinda*).—És una santa, veus? És una santa i t'adora. No! No ens ha volgut ferir inútilment! Ella ha parlat per la nostra salvació! Albert! Casem-nos! Casem-nos desseguida!

GUMERSINDA.—Us ho juro, fills meus! Jo no sabia que us pogués fer tant mal!

(*Un moment abans d'acabar-se aquesta escena, haurà sortit en Claudi, venint del menjador. Ara apareix l'Esperanseta que, coneixent-li les intencions, li prega; silenciosament, que calli. En Claudi, amb violència, li parla així:)*

CLAUDI.—Éstic resolt! Ells o nosaltres! Que triïn!

(*Entra Ignasi, capficat i entenebrit, venint del seu despatx.*)

ESPERANSETA.—Per compassió! No veus que està malalt
(*Referint-se al seu pare.*)

CLAUDI.—Escolti'm, sogre!

IGNASI (*amargat, adolorit, no podent contenir-se*).—Què vols, eh? Què vols?... Aquesta és la manera que ten de portar-te amb nosaltres?

CLAUDI.—Quatre paraules, sogre!

IGNASI (*gairebé plorant*).—Què t'hem fet, eh? Què t'hem fet perquè ens tractis així?

CLAUDI.—Deixem-nos de raons i de filosofies. Anem de dret a la qüestió!

IGNASI (*no acabant-lo de comprendre*).—Quina qüestió?

CLAUDI.—Ja ho sap l'Esperanseta!... Hem de dir-li que ja n'hi ha prou! Que ja n'hi ha prou i massa d'abusar de la nostra paciència i de ferir la nostra dignitat!

IGNASI.—Parles de dignitat?

CLAUDI (*daclamatori*).—Qui t'ha vist i qui et veu, casal dels Rocamora! Abans exemple de bons costums, còdic de moralitat, far lluminós de tota la comarca!... I avui, quina vergonya! T'has convertit en cova d'histrions i en hòspital de vells irresponsables i s'arrossega pel fanc dels carrers la teva bona anomenada!...

ESPERANSETA (*acudint a l'un i l'altre*).—No te l'escoltis, papà! No te l'escoltis, Albert! Desvarieja! Li ha entrat com un deliri de persecució!

CLAUDI.—Ens en anem d'aquesta casa! No hi volem viure més, nosaltres, entre bohemis i perdudes!

ALBERT (*ofès, s'hi abraona resolt a castigar-lo*).—T'arrancaré la llengua, covard!

GUMERSINDA.—No, fills meus! No, fills meus!

IGNASI (*molt enèrgic*).—Deixa'l, Albert, deixa'l!

ALBERT.—Ni ets digne de besar-li les petjades a aquesta dona!

IGNASI (*imposador*).—Germans contra germans i els fills alçant-se contra els pares!... Deixa'l!

ALBERT.—Es que jo...

IGNASI (*amb suprema energia*).—Prou! He dit que prou! I ai, del qui gosi!...

(*Pausa. Tots resten immòbils. La Montserrat ha anat arraulint-se prop de l'Albert i ara li diu:*)

MONTSERRAT.—Fugim, Albert!

IGNASI (*trontollant, divagador, a punt de caure, però amb solemnitat i energia encara*).—Oh, Déu etern! Com pesa la teva maledicció damunt de tots nosaltres! (No pot més. Ha caigut, descompost, lívid...)

GUMERSINDA (*que se n'adona, fa un gran crit*).—Ignasi! Oh, fills! Correu!

IGNASI (*invocant el cel altra vegada*).—Si ja ens havíem pedit, per què ens abandonaves?... Aire! M'ofego!

GUMERSINDA (*plorant desesperadament*).—El vostre pare! Auxili!... (*Tots hi acuden. Pausa.*)

ESPERANSETA (*amb molta dolcesa*).—Papà... Papà...

IGNASI (*ja com si desvariegés*).—Qui em crida?... No us conec...

ESPERANSETA.—Sóc jo... L'Esperanseta...

IGNASI.—No us conec... M'he perdut i us heu perdut... Ja som extranyos els uns als altres...

CLAUDI (*després d'haver-lo examinat ràpidament, com a metge que és, diu a mitja veu*).—Va! Depressa! Pugem-lo al seu dormitori! Està en perill de mort! (*Amb molt de compte, el prenen en braços la Gumersinda i l'Esperanseta, ajudades d'en Claudi. El duen escala amunt, de la millor manera que saben i poden.*)

IGNASI.—Quin estrèpit, sentiu? La meua obra es desploma i sento com m'esclafa entre les runes!... (*Desapareixen l'Ignasi, la Gumersinda, l'Esperanseta i en Claudi. Es perden plors i gemecs. L'Albert i la Montserrat resten en escena, com plantats, perduda l'esma. Pausa.*)

ALBERT.—Oh, dolor! Quin esglai!

MONTSERRAT.—Per què tornàvem? Per què?

ALBERT.—Una ventada de més enllà del món ens estremeix i agita...

MONTSERRAT (*prenent-li una mà*).—Com tremoles!

ALBERT (*amb un ensurt*).—Silenci! Calla!... (*Pausaangoixosa.*)

MONTSERRAT (*imperceptiblement*).—No es sent res...

ALBERT.—Què deu passar? (*Pausa.*)

MONTSERRAT (*amb suprema esgarrifansa*).—Fugim, Albert! Tinc por!...

ALBERT (*com pensant en veu alta*).—Ja som espectres per ells... Ja són espectres per nosaltres... (*Posseït també de l'esperit de la noia, diu, però més serenament que ella:*) Fugim! Tornem als nostres camins de llum. (*Inconscientment, donen uns quants passos cap a la porta del casal.*) Mai més, mai més hem de voler mirar enrera!

(*En aquest precís instant, esclaten plors de desesperació a la cambra de dalt. Ràpidament, en Claudi baixa uns quants graons de l'escala i indica a l'Albert i a la Montserrat que pugin.*)

CLAUDI (*entre dents*).—Pugeu! Depressa!

(*Passa per l'escena una esgarrifansa de mort. L'Albert resta esglaiat i li sobrevé una forta crisi de sanglots i llàgrimes... Tambalejant tot ell, puja l'escala cridant amb tota la dolor de la seva ànima:*)

ALBERT.—Oh, pare!... Pare!... Pare!... Ja vinc!...

(*Montserrat resta sola en escena. Quietud a l'entorn.*)

Té la sensació que ha esdevingut rígida i mira extra-nyament per tot arreu, amb els ulls fora de les conques. Després, sospira, tremolant, com si veiés i sentís materialment el que diu :)

MONTSERRAT.—En aquesta casa hi ha la mort... (Crit suprem.) Albert! Albert! Salvem-nos!

FI DEL DRAMA

A més dels personatges marcats en el diàlec, són moltes altres les figures que deuen intervenir en la tercera jornada d'aquesta obra si vol presentar-se un quadro ple de vida i moviment, tal com l'autor l'ha imaginat. Es recomana, doncs, als directors d'escena, que supleixin totes aquelles llargues i detallades acotacions en que l'autor s'hauria pogut estendre si no hagués confiat prou en l'experiència i bona voluntat de les companyies que posaran en escena *La família Rocamora*.

Director: J. NAVARRO COSTABELLA

OBRES PUBLICADES

Cap de Flames. — El marxant de Venècia. — L'endemà de bodes. — La cançó del vell Cabrés. — La reta i Cançó d'una nit d'istiu. — Espectres. — mitja taronja. — La dama enamorada. — La damelles Camèlies. — Qui... compra maduixes? i El d'en Limona. — Joventut de príncep.

DEMANEU-LES A LA
LLIBRERIA ITALIANA
Rambla Catalunya, 125

DISSABTE

La tragèdia en tres actes de AMBROSI CARRIÓN, estrenada amb gran èxit per la companyia Vila-Davi,

La Miraculosa

La comèdia d'en J. Pous i Pagès

L'endemà de bodes

edició de luxe en paper de fil, es ven al preu de 5 pessetes a
Llibreria Italiana

Volum **XII**

Preu: **50** c